

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня «Магістр»

на тему: **«Особливості організації та методики обліку, аналізу і аудиту поточних і довгострокових зобов'язань в Самбірського району Львівської області»**

Виконав: студент гр. ОП - 61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва)

Шведа В.І.
(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доц. Мирончук З.П.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

д.е.н., професор Гнатишин Л.Б.

(звання, ступінь, прізвище та ініціали)

« 20 » лютого 2023 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу студента

Шведи Владислава Івановича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Особливості організації та методики обліку, аналізу і аудиту поточних і довгострокових зобов'язань в Самбірського району Львівської області»

Керівник роботи: Миرونчук З.П., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено наказом ЛНУП від «27» жовтня 2023 р. № 572/К-С

2. Строк подання студентом проекту (роботи) до «15» січня 2024 року

3. Вихідні дані до проекту (роботи) спеціальна і наукова література, нормативно-правові акти, первинна і зведена документація, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, форми фінансової, статистичної та податкової звітності

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). **ВСТУП**

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна суть категорій грошові кошти та грошові потоки підприємства, класифікація і завдання їх обліку.

1.2. Нормативно-правове та літературне забезпечення обліку та аудиту грошових коштів

1.3. Методика дослідження обліку, аналізу та аудиту грошових коштів

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЗОВ «КНЯЖІ ЛАНИ», ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЇХ ОБЛІК ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ

2.1. Аналіз економічної діяльності та оцінка стану наявності та руху грошових коштів підприємства.

2.2. Первинний облік готівки в касі та коштів на рахунках у банку.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік руху грошових коштів.

2.4. Розкриття інформації про наявність і рух грошових коштів у фінансовій звітності.

2.5. Методика та організація проведення аудиту готівки та коштів на рахунках в банку.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

3.1. Організація формування облікової політики в частині обліку грошових коштів.

3.2. Вдосконалення обліку і контролю грошових коштів в умовах комп'ютерних технологій.

3.3. Організація обліку грошових коштів із застосуванням МСФЗ.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАУРИ

5. Перелік графічного матеріалу таблиці, схеми, рисунки

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів (роботи)
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки для дипломної роботи).	20.02.23- 24.04.23р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	25.04.23- 21.07.23р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.23р.- 26.10.23р.
4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	27.10.23р.- 15.01.24р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	16.01.2024р.

Студент _____

(підпис)

Шведа В.І.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

Мирончук З.П.

(прізвище та ініціали)

УДК 657.6:346.3

Кваліфікаційна робота: 95 с. текстової частини, 223 таблиці, 10 рисунків, 50 літературних джерел.

Особливості організації та методики обліку, аналізу і аудиту поточних і довгострокових зобов'язань в Самбірського району Львівської області.

Шведа В.І. Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування. – Дубляни, Львівський НУП, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено економічний зміст поточних і довгострокових зобов'язань, їх значення для ефективної діяльності суб'єктів господарювання, завдання обліку зобов'язань, а також нормативно – правове регулювання їх обліку і контролю у сільськогосподарських формуваннях.

Висвітлено організаційно – економічну характеристику Проведено оцінку основних економічних показників та фінансового стану досліджуваного господарства. Досліджено стан обліку поточних і довгострокових зобов'язань у приватній фірмі, а також методику проведення контролю даної ділянки обліку. Обґрунтовано необхідність вдосконалення обліку поточних і довгострокових зобов'язань при журнально – ордерній формі обліку та при автоматизованій обробці економічної інформації.

На основі опрацьованого теоретичного та фактичного матеріалів зроблено висновки та пропозиції щодо даної теми кваліфікаційної роботи.

Анотація

Досліджуються теоретичні засади формування і списання поточних і довгострокових зобов'язань на сільськогосподарських підприємствах. Проведено аналіз структури та ефективності використання готівки і коштів на поточному рахунку в банку у Самбірського району Львівської області. Розглядається організація системи первинного обліку виникнення і списання зобов'язань в досліджуваному підприємстві, методика аналітичного, синтетичного обліку та відображення у звітності, здійснення контролю за утворенням і погашенням поточних і довгострокових зобов'язань господарства. Розроблені положення з формування ефективної облікової політики в частині обліку поточних і довгострокових зобов'язань. Обґрунтовано економічну вигідність запровадження автоматизованої системи обліку поточних і довгострокових зобов'язань на підприємстві.

Ключові слова: поточні і довгострокові зобов'язання, бухгалтерський облік, первинний, синтетичний і аналітичний облік, аудит, облікова політика, автоматизація обліку.

Abstracts

The theoretical foundations of formation and write-off of current and long-term liabilities at agricultural enterprises are investigated. An analysis of the structure and efficiency of the use of cash and funds on the current account in the bank in the private farm "....." of Sambir district of Lviv region is carried out. The organization of the system of primary accounting for the emergence and write-off of liabilities in the studied enterprise, the methods of analytical and synthetic accounting and reporting, control over the formation and repayment of current and long-term liabilities of the farm are considered. Provisions for the formation of an effective accounting policy in terms of accounting for current and long-term liabilities are developed. The economic profitability of introducing an automated system for accounting for current and long-term liabilities at an enterprise is substantiated.

Keywords: current and long-term liabilities, accounting, primary, synthetic and analytical accounting, audit, accounting policy, automation of accounting.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	7
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Економічна суть поточних і довгострокових зобов'язань та обліку розрахунків.....	9
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку і аудиту поточних і довгострокових зобов'язань	14
1.3.Методика дослідження.....	17
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОТОЧНИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЇХ ОБЛІК ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ	20
2.1. Аналіз економічної діяльності підприємства та оцінка стану розрахункових операцій за зобов'язаннями	20
2.2.1 Облік розрахунків за довгостроковими зобов'язаннями.....	30
2.2.2 Облік розрахунків за поточними зобов'язаннями.....	38
2.3. Внутрішній та зовнішній аудит розрахункових операцій підприємства за поточними і довгостроковими зобов'язаннями.....	68
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ПОТОЧНИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	72
3.1. Організаційні аспекти вдосконалення обліку і аудиту розрахунків за поточними і довгостроковими зобов'язаннями.....	72
3.2. Запровадження міжнародних стандартів обліку і звітності розрахунків за зобов'язаннями.....	77
3.3. Використання новітніх комп'ютерних технологій в облікових процесах при розрахунках за поточними і довгостроковими зобов'язаннями.....	81
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90

ВСТУП

Під час діяльності підприємств формуються економічні зв'язки з іншими учасниками ринку, такими як приватні особи та державні установи. Ці зв'язки призводять до виникнення поточних і довгострокових зобов'язань. Активи відіграють важливу роль у діяльності підприємств, оскільки вони формують і фінансують активи. Поточні та довгострокові зобов'язання мають значний вплив на платоспроможність і фінансову стійкість компаній, тому вони потребують ефективного управління грошовими потоками та контролю за фактичним станом розрахунків, особливо під час фінансової кризи. Для цього потрібна точна, достовірна та достатня інформація про заборгованість, яка формується в системі бухгалтерського обліку.

Сільськогосподарські підприємства можуть працювати добре в ринкових умовах і під час фінансової кризи, якщо вони знають, як залучити та ефективно використовувати гроші. На такий показник діяльності підприємства, як збільшення величини капіталу за умови мінімізації його вартості, впливає рівень управління такими ресурсами, оскільки їх основним видом є зобов'язання.

Для вирішення цього питання потрібно створити інформаційну систему управління зобов'язаннями, удосконалити структуру та об'єднати інформаційні потоки.

Основною метою обраної теми є розробка ідей щодо оптимізації обліку розрахунків за поточними та довгостроковими зобов'язаннями відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема щодо правильного та своєчасного документального оформлення та відображення в регістрах обліку господарських операцій, а також їх узагальнення з метою отримання необхідної інформації для складання звітності, її аналізу та аудиту для прийняття рішень керівництвом.

Предметом дослідження є обґрунтування методів обліку поточних і довгострокових зобов'язань відповідно до діючого Плану рахунків, а також

правових основ його регулювання; автоматизація обліку поточних і довгострокових зобов'язань; і аналіз і аудит цих розрахунків.

Мета роботи полягає в тому, щоб дослідити економічні та організаційні принципи організації бухгалтерського обліку розрахунків за поточними та довгостроковими зобов'язаннями. Мета полягає в тому, щоб продемонструвати існуючу практику обліку розрахунків за поточними та довгостроковими зобов'язаннями, правові основи організації бухгалтерського обліку підприємства, документальне оформлення та відображення операцій з обліку розрахунків за поточними та довгостроковими зобов'язаннями в реєстрах обліку та звітності підприємства, особлива увага зосереджена на проведенні аналізу розрахунків за поточними та довгостроковими зобов'язаннями, їх внутрішнього і зовнішнього аудиту, проаналізувати економіко-фінансовий стан та дослідити організацію облікової роботи у

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: теоретично обґрунтувати сутність розрахунків за поточними і довгостроковими зобов'язаннями; визначити завдання обліку розрахунків за поточними і довгостроковими зобов'язаннями; розглянути організаційно-методологічні та нормативно-правові принципи та підходи до побудови та ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку розрахунків за поточними і довгостроковими зобов'язаннями у

Дослідження стосується Золочівського району Львівської області.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна суть поточних і довгострокових зобов'язань та обліку розрахунків

Зобов'язання, як визначено в НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», є заборгованістю підприємства, яка виникла в результаті минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [23].

П(с)БО №11 «Зобов'язання» визначає основні вимоги до достовірної інформації щодо зобов'язань у бухгалтерському обліку та її розкриття у фінансовій звітності [22]. Зобов'язання визнаються, якщо їх оцінку можна напевно визначити та є ймовірність того, що його погашення призведе до зменшення економічної вигоди в наступному періоді.

Згідно з П(с)БО 11 «Зобов'язання» [22], зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути ймовірно визначена, і існує ймовірність зменшення економічної вигоди в майбутньому через його погашення. Якщо на дату складеного балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу отриманого доходу за звітний період.

У бухгалтерському обліку зобов'язання прийнято ділити (рис. 1.1).

Якщо термін погашення зобов'язання перевищує дванадцять місяців з дати балансу та існує угода про переоформлення зобов'язання на довгострокове зобов'язання до затвердження фінансової звітності, зобов'язання слід розглядати як довгострокове зобов'язання.

В балансі довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, показуються за теперішньою вартістю. Умови та тип зобов'язання визначають теперішньою вартість.

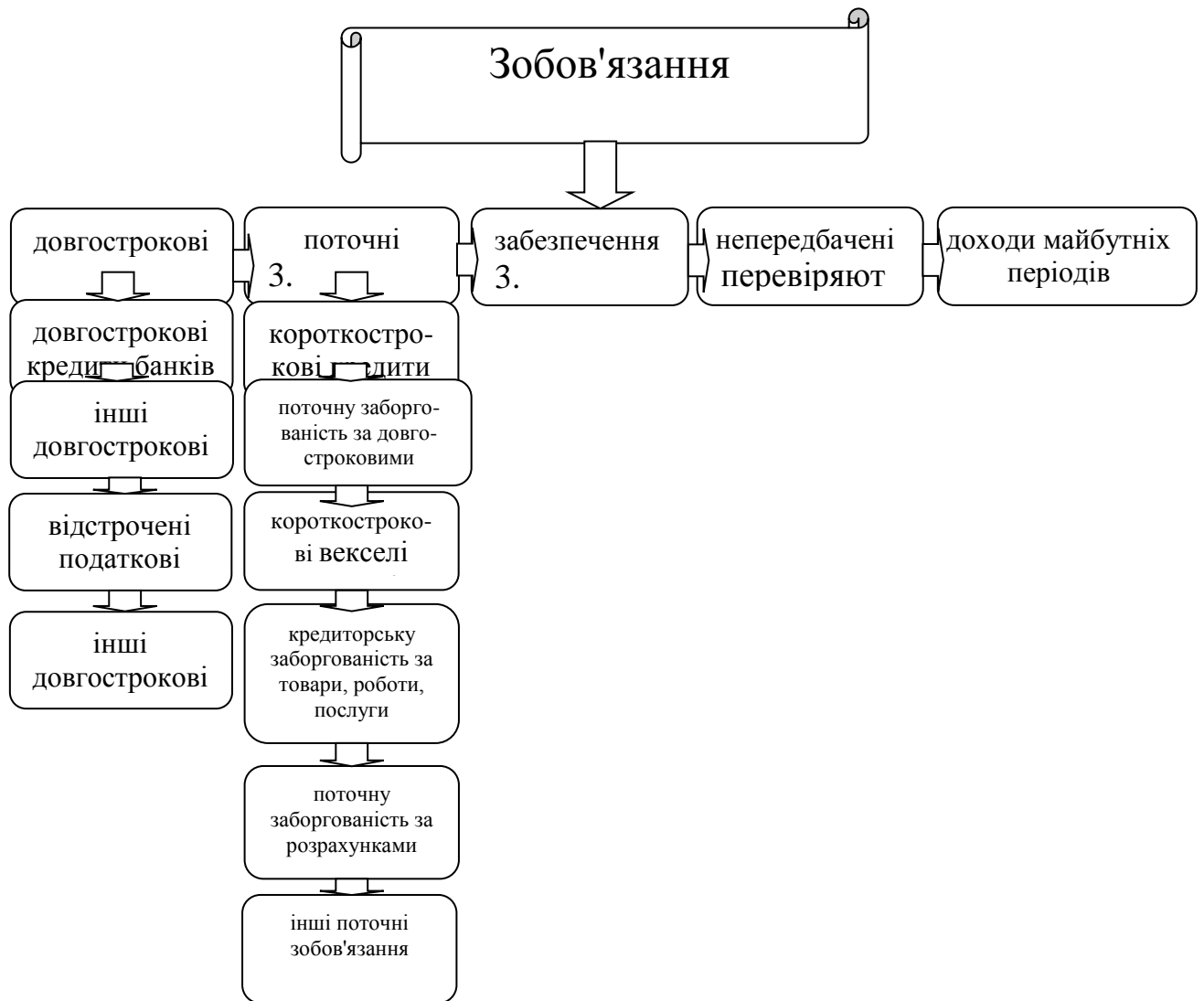

Рис. 1.1 Класифікація зобов'язань

Поточні зобов'язання в балансі відображаються за сумою погашення, яка є недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів. Ця сума (Settlement Amount) очікується бути сплаченою для розрахунку поточного зобов'язання в рамках звичайної діяльності підприємства.

Можна погасити зобов'язання такими способами: сплати кредиторів грошових коштів; відвантаження готових товарів, товарів або послуг у рахунок авансу від покупця або в порядку заліку заборгованості.

**Класифікація поточних зобов'язань відповідно до
П(С)БО №11 "Зобов'язання"**

Поточні зобов'язання - це зобов'язання, які мають бути погашені протягом операційного циклу підприємства, якщо цей цикл триває менше ніж 12 місяців з дати складання балансу, або зобов'язання, які повинні бути врегульовані протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу.	
Короткострокові кредити банків	Наявні зобов'язання підприємства перед банками та позики, отримані від них, які мають термін повернення не більше 12 місяців з вищезазначеної дати, а також позики, строк погашення яких минув, входять до складу поточних зобов'язань. Ці поточні зобов'язання відображаються у сумі погашення, що представляє собою суму грошових коштів або їх еквівалентів, яку очікується витратити для погашення цих зобов'язань в ході звичайних операцій підприємства.
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Сума довгострокових зобов'язань, які мають бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати складання балансу.
Короткострокові векселі видані	Заборгованість, що виникла у зв'язку з оплатою послуг або виконанням робіт постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам підприємства.
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Борг підприємства перед постачальниками та підрядниками за активи, виконані роботи та отримані послуги (за винятком векселів).
Поточна заборгованість за розрахунками	Поточна заборгованість за розрахунками з отриманими авансами, бюджетними і позабюджетними платежами, страхуванням, оплатою праці, учасниками та внутрішніми розрахунками.
Інші поточні зобов'язання	Борг перед іншими кредиторами та нараховані відсотки.

Кожна з цих ситуацій передбачає, що погашення зобов'язання призведе до вибуття активів, що, у свою чергу, призведе до зменшення майбутніх економічних вигод через втрату ресурсів компанії.

У деяких випадках припинення одного зобов'язання призводить до виникнення іншого. Наприклад, вексель виписується поставачальникові, перед яким виникла кредиторська заборгованість. У цьому випадку кредиторська заборгованість замінюється зобов'язанням за виданим векселем. Тим не менш, остаточне погашення зобов'язання пов'язане з втратою активів або ресурсів компанії в майбутньому, тобто зменшенням майбутніх економічних вигод.

Нарахування витрат є частиною зобов'язань підприємства. Компанія нараховує витрати та одночасно несе відповідні витрати. Визнання зобов'язань разом із нарахуванням витрат часто стосується рахунків зі сплати податків, обов'язкових платежів, заробітної плати та створення забезпечень. У разі нарахування фінансових витрат, що належать до звітного періоду та мають бути оплачені в наступних періодах, виникає зобов'язання щодо нарахованих відсотків.

У випадку, якщо на дату складання фінансової звітності немає достатніх умов для визнання зобов'язань, які вже були на балансі підприємства, ці зобов'язання повинні бути списані разом із доходами звітного періоду. Іншими словами, зобов'язання не може бути погашене.

Зобов'язання, які не мають чітко визначеного терміну погашення та суми на дату балансу, є особливим видом зобов'язань. Попередні розрахунки є єдиною основою для оцінки забезпечень. Зазвичай період нарахування забезпечення обмежений дванадцятьма місяцями. Наприкінці року забезпечення, яке не було використано, корегується шляхом донарахування.

Забезпечення створюються для покриття майбутніх операційних витрат, таких як виплату відпусток працівникам, підвищення пенсійного забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань, реорганізація, виконання обтяжливих контрактів тощо. Необхідно пам'ятати, що створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків, спричинених діяльністю підприємства, є незаконним.

Ті категорії, які обліковують за Балансом, є окремою групою зобов'язань, але вони є надзвичайно важливими для оцінки впливу можливих наслідків

певних подій на перспективи розвитку компанії. Серед них найважливішими є непередбачені зобов'язання.

Непередбачені зобов'язання (Contingent Liabilities), також відомі як непередбачені зобов'язання, можуть бути такими:

- зобов'язання, яке виникло внаслідок минулих подій і підтверджується лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

- це поточне зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання цього зобов'язання буде використано ресурси, які принесуть економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання неможливо достовірно визначити.

Доходи майбутніх періодів (Deferred Revenues, Unearned Revenues), також відомі як доходи, відкладені або неотримані, є доходами, які можна включити до доходів у наступних звітних періодах. Такі доходи вважаються зобов'язаннями в поточному періоді.

До доходів майбутніх періодів належать, зокрема, доходи у вигляді отриманих авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі), передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання, виручка за вантажні перевезення, виручка від продажу квитків транспортних, абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо.

Клас 6 «Поточні зобов'язання» в Плані рахунків призначений для обліку інформації про зобов'язання, які мають бути погашені протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Поточні зобов'язання поділяються на такі категорії: короткотермінові позики; поточна заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями; короткотермінові векселі видані; розрахунки з постачальниками та підрядниками; податки та платежі; страхування; виплати працівникам; розрахунки з учасниками; та інші операції відповідно до Плану рахунків та Інструкції про його застосування.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку і аудиту поточних і довгострокових зобов'язань

Організацію бухгалтерського обліку і аудиту на всіх підприємствах незалежно від їх форми власності і видів діяльності необхідно здійснювати дотримуючись діючих нормативних та законодавчих актів (законів, інструкцій, положень, методичних рекомендацій, тощо).

Основним нормативним актом який регулює ведення бухгалтерського обліку на підприємствах незалежно від форми власності є Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" [13] від 16 липня 1999р. №996-XIV, в якому визначено правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Згідно даного документу бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємствами, так як фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві, відповідальність за правильність його ведення несе власник або уповноважений орган, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Згідно з пп. 4 і 5 ст. 9 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999р. інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, слід систематизувати на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку. Відповідно до п.5 ст.8 Закону про бухгалтерський облік підприємство має можливість самостійно обирати форму бухгалтерського обліку як певну систему регістрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з урахуванням особливостей своєї діяльності.

Організацію ревізії і здійснення перевірок органами державної контрольно-ревізійної служби в Україні регламентує Інструкція про порядок проведення ревізії і перевірок органами державної контрольно-ревізійної служби в Україні [18]. В Інструкції визначено основні терміни, завдання ревізії

і перевірок, організації плануванні і проведенні, оформлення результатів і заходи щодо усунення недоліків.

На підприємстві крім бухгалтерського обліку необхідно вести податковий облік. Податковий облік регулюється Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [36].

Розглянемо інші нормативно-правові акти в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Огляд нормативної бази – основи організації бухгалтерського обліку підприємства

№ з/п	Найменування нормативного документу, ким і коли виданий	Короткий зміст	Використання при організації бухгалтерського обліку підприємства
1	2	3	4
1	Закон України “Про аудиторську діяльність: Закон України. Постанова ВРУ від 22.04.93 р. №23 (з наступними змінами та доповненнями) [11].	Закон визначає основні методологічні засади організації аудиторської діяльності в Україні	Використовуємо під час вивчення методики контролю активів, пасивів, господарських операцій підприємства
2	Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 24.03.95 р. №88[37]	Характеристика первинних документів, облікових регістрів, організація документообороту, зберігання документів	Використовуємо при визначенні первинного обліку та документообороту на підприємстві
3	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, наказ Міністерства фінансів №291 від 30.11.99 р. [35]	Містить нові засади відображення операцій на рахунках, їх назви і призначення	Використовується під час ознайомлення з відображенням операцій пов'язаних з рухом активів та пасивів на рахунках бухгалтерського обліку
4	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Мінфіну України від 07.02.2013р. №73[31]	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Також розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період	Використовуємо при складанні фінансової звітності

1	2	3	4
5	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. №433[28]	Встановлює єдині правила і методологічні принципи складання фінансової звітності	Застосовуємо при розкриття інформації за статтями балансу, звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал
6	Наказ Міністерства статистики України від 15.02.1996 за №51 „Про затвердження типових форм первинного обліку касових операцій”[22]	Визначає перелік та типові форми і порядок складання первинної документації з обліку грошових коштів	Використано під час представлення методики та техніки здійснення записів в первинних документах з обліку грошових коштів
7	П (С) БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» Наказ Мінфіну України від 28 травня 1999 р. № 137[40]	Визначає порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності	Використовуємо при виправленні помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності
8	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 87[41]	Положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерського обліку інформації про зобов’язання, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності	Рекомендуємо для визначення методики та технології обліку поточних зобов’язань
9	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 “Виплати працівникам”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003 р. №601[42]	Положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності	Використовується при нарахуванні виплат працівникам

Організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та документування господарських операцій подано в посібнику Р. Ф. Бруханського „Бухгалтерський облік" [6].

У підручнику Крупка Я. Д. „Фінансовий облік" [22] висвітлено особливості організації обліку на розрахунків за поточними зобов’язаннями з врахуванням змін фінансового та податкового обліку.

Методику проведення аудиторських перевірок викладено в навчальному посібнику Огійчука М.Ф. "Аудит: організація і методика: навчальний посібник для вузів" Автор зупиняється на питаннях розвитку аудиту в Україні з урахуванням зарубіжного і вітчизняного досвіду [34].

Заслуговує на увагу стаття Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку., де висвітлюються загальноприйняті прийоми і методи проведення аудиту з використанням комп'ютерних програм. Тут вдало викладено особливості застосування аудиторських процедур при перевірці окремих об'єктів обліку [33].

1.3.Методика дослідження

Теоретичною і методологічною основою дослідження є сучасна теорія ринкової економіки, обліку, аналізу та діалектичний метод пізнання. При вивченні теоретичних основ та уточненні окремих понять, зокрема «заборгованість», «платіж», «форма розрахунку» застосовуються методи індукції та дедукції. Для вивчення сучасного стану обліку розрахунків з різними кредиторами щодо покращення інформаційного забезпечення на досліджуваному підприємстві використовувались методи деталізації та узагальнення. За допомогою порівняння і монографічного методів оцінювалися проблеми та перспективи організації обліку за досліджуваною ділянкою. Крім того, при написанні дипломної роботи застосовувались методи: індуктивний – при зборі, систематизації та обробці інформації; дедуктивний – при теоретичному осмисленні проблеми; аналізу та синтезу – при поєднанні складових економічних явищ в єдиному процесі; історичний і логічний – при вивченні розвитку і становлення вітчизняної облікової системи; графічний – при визначенні руху інформації про розрахунки з кредиторської заборгованості в регістрах бухгалтерського обліку; системного підходу при розробці обліково-аналітичного забезпечення як системи.

Для дослідження широко використовувались специфічні методи бухгалтерського обліку: документування – для встановлення фактів фіксації

подій про господарські операції із розрахунків з покупцями і замовниками, а також забезпечення достовірності кінцевого продукту облікової системи і надання юридичної сили обліковій інформації; рахунки бухгалтерського обліку – для групування та систематизації інформації про розрахунки в досліджуваному підприємстві; подвійний запис - для контролю правильності відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку; балансове узагальнення – для групування інформації на певну дату; оцінки – для грошового вимірювання та узагальнення інформації про господарські операції у регістрах бухгалтерського обліку; інвентаризація - для забезпечення достовірності поточного бухгалтерського обліку та звітності;

Для забезпечення безперервного і суцільного спостереження за господарськими операціями в бухгалтерському обліку застосовують документування, як спосіб первинної реєстрації об'єктів обліку. Кожна господарська операція обов'язково оформляється відповідним документом, який служить письмовим доказом її здійснення. Саме цей метод використовувався в дипломній роботі при висвітленні первинної документації з обліку розрахунків з покупцями і замовниками.

Бухгалтерський облік відображає велику кількість різноманітних об'єктів, для узагальнення яких вимагається єдиний вимірник – оцінка. Оцінка – це спосіб грошового вимірювання засобів і процесів. В дипломній роботі вона є необхідною передумовою для відображення господарських операцій в обліку.

Рахунки бухгалтерського обліку є способом групування господарських процесів, оформлених відповідними документами, за економічно однорідними ознаками. В результаті використання даного методу бухгалтерського обліку була отримана систематизована інформація про діяльність господарства.

Для одержання інформації про наявність і склад майна господарства періодично складають баланс, який дає змогу здійснювати контроль за змінами у складі засобів, джерел та зобов'язань, визначити фінансовий стан

підприємства. Дані балансу є джерелом інформації при визначенні фінансового стану підприємства, його ліквідності та платоспроможності.

Всі ці елементи методу бухгалтерського обліку взаємопов'язані і взаємозумовлені: операції на рахунках записуються до документів; взаємопов'язане відображення господарських операцій неможливе без застосування подвійного запису; складання бухгалтерської звітності ґрунтується на системі рахунків; для досягнення точності обліку потрібні періодичні інвентаризації.

Розділ 2. ОЦІНКА ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОТОЧНИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЇХ ОБЛІК ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ

2.1. Аналіз економічної діяльності підприємства та оцінка стану розрахункових операцій за зобов'язаннями

Господарство було засноване як фермерське господарство «.....» у 1994 році під час реорганізації м'ясопереробного підприємства «Самбірчанка». Нове господарство було розділено у 1996 році на, яка займається переробкою та сировини тваринництва, і власне фермерське господарство «.....».

Приватна компанія «.....» розташована на 74 км від обласного центру міста Львів і 3 км від районного центру міста Самбір. На території землекористування добре розвинута дорожня мережа. У селіСамбірського району Львівської області знаходиться центральна садиба

Згідно з положеннями чинного законодавства України, здійснює свою роботу та надає послуги, зазначені у предметі діяльності.

Компанія орендує близько 40 гектарів сільськогосподарських земель у сільській місцевості Стрілковичі Самбірського району. Для збереження землі підприємство виконує різноманітні заходи, передбачені земельним законодавством України.

Основною метою діяльності підприємства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції. ФГ «Білаки» продає зернові та м'ясні продукти.

Як юридична особа, компанія складає баланс, має власні основні та оборотні засоби, поточний та інші банківські рахунки, круглу печатку та штамп.

Підприємство має такі структурні підрозділи: група загальногосподарського керівництва, рільничу бригаду, цех тваринництва, ремонтну майстерню, відділ обслуговування, склад, гараж.

На рис. 2.1 показано структуру

Рис. 2.1. Організаційна структура управління

Організаційна структура управління визначає, хто керує якими органами. Організаційна структура виробництва та функції управління є основою для побудови організаційної структури управління.

В господарстві використовується лінійна структура управління, тобто всі проблеми вирішуються керівником, який несе повну відповідальність за свої дії. Директор визначає та організовує основні цілі організації. Бухгалтерський облік веде бухгалтерія, а аналіз прийняття рішень веде головний економіст.

Досліджуване підприємство використовує єдину систему організації бухгалтерського обліку, у якій вся робота з обробки документів зосереджена в центральній бухгалтерії. У певний період часу, зазвичай наприкінці звітного місяця, оформлені документи передаються відповідальною особою до бухгалтера, де вони перевіряються з точки зору форми, технічної та арифметичної інформації.

Розвиток продуктивних сил, масштаби та розвиток суспільного виробництва значною мірою залежать від рівня ефективності земельних угідь на підприємстві. Земля є основним засобом виробництва в сільськогосподарському виробництві. Родючість — це її функція як засобу та предмету праці, а її основна властивість — утворювати споживчу вартість.

Економічна оцінка використання землі бере до уваги не лише природні властивості, але й інтенсивність господарювання.

Станом на початок 2023 року у користуванні було 708 га сільськогосподарських угідь, які були орендовані людьми, а також землі, які належали померлим і невизначеним громадянам. З них 475 га використовуються для зрошення.

Таблиця 2.1 показує розміри та структуру земельних угідь.

Таблиця 2.1

**Розміри та структура земельних угідь Самбірського району
Львівської області, 2020-2022 р.р.**

Угіддя	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. до 2020р., %
	Площа, га	Структу- ра, %	Площа, га	Структу- ра, %	Площа, га	Струк- тура, %	
Площа с/г угідь	540,0	100,0	548,0	100,0	708,0	100,0	131,11
у т.ч.: рілля	420,0	77,6	386,0	71,48	475,0	67,09	113,17
пасовища	120,0	22,4	162,0	28,52	233,0	32,91	194,23
Взято в оренду	500,0	92,5	508,0	93,1	678,0	95,76	135,66

Згідно з таблицею, загальна земельна площа зросла на 31,12% за цей період, включаючи збільшення ріллі на 13,17%. Оренда додаткових сільськогосподарських земель у 2022 році спричинила значні зміни. Слід зазначити, що майже 95% сільськогосподарських угідь орендуються.

В структурі сільськогосподарських угідь звітного року рілля становила найбільшу частку 67,09%, а пасовища становили 32,91%.

Зважаючи на те, що земля є найважливішим ресурсом у сільському господарстві та найважливішим фактором виробництва, показник використання земельних угідь є важливим показником діяльності підприємства (табл. 2.2). Вона може виступати як предмет праці, так і засіб виробництва на підприємстві.

Показники використання земельних угідь у

Показник	Роки			2022р. до 2020р., %
	2020	2021	2022	
Виробництво на 100 га с.-г. угідь: пшениці озимої, ц	34,89	34,64	37,23	106,84
пшениці ярої, ц	32,43	33,17	34,01	103,53
ріпаку, ц	15,32	27,57	23,84	155,32
м'яса ВРХ, ц	103,03	154,73	153,85	149,95

Приватна фірма «.....» ефективно використовує землю, як показано в даних таблиці 2.2.

За винятком показника виробництва ярої пшениці на 100 га сільськогосподарських угідь, який залишався майже на одному рівні протягом досліджуваного періоду, по всіх інших проаналізованих показниках спостерігаються позитивні зміни. Виробництво ріпаку на 100 га ріллі збільшилося на 55,32%.

Таким чином, можна зробити висновок, що наявна земельна площа в цьому господарстві використовується дуже ефективно.

Трудові ресурси – це люди, які працюють завдяки різноманітним фізичним і розумовим здібностям. В економіці до трудових ресурсів відносять працівників, які уклали з ним контракт і працювали в його галузі. На досліджуваній території спостерігається скорочення сільськогосподарського виробництва, важкі умови праці, очевидні обмеження у виборі роботи та бажаннях, низька заробітна плата та низький рівень соціального забезпечення, серед інших причин міграції фермерів, як і в будь-якій сільській місцевості. У сільській місцевості, у найбільш активній і здоровій віковій групі населення, зростає кількість людей, які не працюють. Однак укомплектовано повністю, всупереч усім попереднім факторам.

Для того щоб охарактеризувати спеціалізацію підприємства, слід проаналізувати основний показник — вартість товарної (реалізованої) продукції.

Валова продукція, виготовлена сільськогосподарськими підприємствами для реалізації, включає товарну продукцію. Розраховується як в натуральному, так і в грошовому виразі, враховуючи сільськогосподарську продукцію, продану підприємством населенню чи державі.

Розглянемо зміну складу та структури товарної продукції, а потім проаналізуємо рік, у якому підприємство найбільш ефективно працювало (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка розмірів та структури товарної сільськогосподарської продукції у Самбірського району Львівської області за 2020-2022 р.р.

Назва продукції	Вартість товарної продукції, тис.			У середньому	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Вартість, тис. грн.	Структура, %
Пшениця озима	101,8	113,9	153,9	123,2	0,82
Пшениця яра	58,8	84,7	101,4	81,6	0,54
Ріпак	46,5	688,9	740,2	476,3	3,17
Інша продукція рослинництва	4,6	10,5	11,6	8,9	0,05
М'ясо ВРХ	11124,4	12447,4	13966,8	12512,8	83,29
М'ясо свиней	11,6	29,8	40,2	27,2	0,18
Інша продукція тваринництва	1396,3	1931,4	2051,4	1793,03	11,93
Разом по господарству	12697,5	15306,6	17065,6	15023,23	100,00

Згідно з даними, представленими в таблиці 2.3, стабільність профілю діяльності підприємства щодо виробництва, реалізації та переробки м'яса ВРХ. Так, їх частка протягом дослідження становила 83,29% і 11,93% відповідно.

Крім того, ми повинні звернути увагу на тенденцію до збільшення частки ріпаку до 3,17% у структурі реалізованої продукції, що робить його основним видом рослинництва на досліджуваному підприємстві.

Спеціалізація господарства залежить від того, яка продукція понад 50% складає структуру товарної продукції. Згідно з інформацією, Самбірського району Львівської області спеціалізується на виробництві та переробці м'яса тварин.

Вирощування зернових культур, виробництво та переробка м'яса свиней і ВРХ є основними галузями досліджуваного підприємства, розвиток яких залежить від фінансово-господарської діяльності (табл.2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка основних показників виробничо-господарської діяльності
..... Самбірського району Львівської області за 2020-2022 роки**

Показники	2020р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, (+, -) 2022 р. до 2020 р.
Всього працівників, чол.	22	22	20	-2
Площа с/г угідь, г	540,0	548,0	708,0	168,0
в т.ч. рілля, га	420,0	386,0	475,0	55,0
Вартість реалізованої продукції, тис. грн.	12697,5	15306,6	17065,6	4368,1
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	14056,4	16485,4	16976,0	2919,6
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис.грн	2527	4099	4394	1867,0
Валовий прибуток (+), збиток (-)	1491,1	567,8	2580,6	1089,5
Рівень рентабельності (+), збитковості (-)	11,75	3,71	15,12	3,37 п.

Як видно з даних таблиці 2.4, кількість працівників у 2022 році становила 20 осіб, що на два чоловіки менше кількості працівників у 2020 році. Крім того, площа сільськогосподарських угідь зросла на 168 га, з них 55 га ріллі, і вартість реалізованої продукції зросла на 34,4%, до 4368,1 тис. грн. в абсолютному виразі. Собівартість проданої продукції зросла на 2919,6 тис. грн., а валовий

прибуток зріс на 1089,5 тис. грн. і рівень рентабельності зріс на 3,37 п. (28,7%) відповідно.

Використання сучасних технологій, придбання високоякісного насіння та худоби та покращення технологій виробництва в основному сприяють збільшенню обсягів виробництва та реалізації.

Етап розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства включає проведення аналізу його фінансового стану.

У табл. 2.5 наведено короткий опис основних показників, які використовуються для оцінювання фінансово-господарської діяльності

За цей період вартість майна зросла на 1241,6 тис. грн., як показано в табл. 2.5. За цей період необоротні активи, включаючи основні засоби, зросли на 1931,2 тис. грн. і становили 3376,8 тис. грн. у 2022 році. Оборотні активи складають значну частину майна підприємства.

Важливо також розглянути, чи має господарство основні та оборотні ресурси. Основні засоби є частиною матеріально-технічної бази виробництва, яка служить основою для формування оборотних засобів і організації робочої сили. Під основними засобами підприємства мається на увазі засоби праці, які виконують одну й ту ж роботу, не змінюють і не втрачають свою матеріально-речову форму і частинами переносять свою вартість на новий продукт. Класифікація основних фондів досить різноманітна.

Забезпечення сільськогосподарських підприємств основними засобами, підтримка їх функціонального стану та ефективність їх використання в значній мірі залежить від успішної роботи сільськогосподарських підприємств щодо збільшення виробництва продукції та зниження собівартості.

Таблиця 2.5

**Загальна оцінка динаміки та структури майна
за 2020–2022рр.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, 2022р. до 2020р., (+,-)

	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Усього майна, в т.ч.:	3416,4	100,0	3529,3	100,0	4658,10	100,0	1241,6	х
необоротні активи	1445,6	42,3	1572,3	44,5	3376,8	72,5	1931,2	27,2
Оборотні активи:	1970,8	57,7	1957,0	55,5	2196,20	47,15	225,4	-10,6
-матеріальні оборотні активи	1563,5	45,8	1222,7	34,6	488,70	22,25	-1074,8	-23,6
- грошові кошти	164,5	4,8	363,6	10,3	11,70	0,53	-152,8	-4,27
-кошти розрахунках	272,8	8,0	370,7	10,5	608,90	27,73	336,1	19,73
Витрати майбутніх періодів	3416,4	100,0	3529,3	100,0	-	-	-3416,4	х

Фондозабезпеченість, фондоозброєність і фондівіддача є показниками, які характеризують забезпеченість основними фондами підприємства, а також показники, які оцінюють ефективність їх використання: фондівіддача, фондомісткість продукції та норма прибутку.

Таблиця 2.6 показує забезпеченість господарства основними засобами.

Таким чином, загальна вартість основних виробничих фондів зросла на 78,2% протягом досліджуваного періоду. Як наслідок, фонди господарства зросли на більш ніж 41%. Причина полягає в тому, що площа сільськогосподарських угідь зросла на 31,1%, одночасно збільшившись вартістю фондів. Фондоозброєність компанії зросла у 3,2 рази, що пов'язано зі значним скороченням працівників на 27,2%.

Таблиця 2.6

**Динаміка забезпеченості основними засобами та їх використання
у Самбірського району Львівської області**

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	2527	4099	4394	178,2

Фондозабезпеченість, грн.	2907,58	3494,78	4148,78	141,1
Фондоозброєність, грн.	27388,21	35320,32	55645,12	у 2,02 р.б.
Фондовіддача, грн.	1,49	1,25	1,27	85,2
Фондомісткість, грн.	0,67	0,8	0,78	116,4

Фондовіддача основних виробничих фондів за останні роки дещо знизилася в результаті значних інвестицій власників, зокрема в придбання сучасних технологій для посіву. Фондовіддача в 2022 році зменшилася на 14,8% порівняно з 2020 роком, коли продукція вироблялася на кожну гривню основних фондів на 1,49 грн у 2020 році, а в 2022 році на 1,27 грн. З іншого боку, за досліджуваний період вартість реалізованої продукції зросла на 34,4%. У міру збільшення значення фондовіддачі підприємство отримує більше грошей від кожної гривні, вкладеної в основні засоби.

Таким чином, фондомісткість продукції зросла на 16,4% в динаміці.

Проаналізуємо зміни, які відбулися в структурі дебіторської та кредиторської заборгованості за 2022 рік (таблиця 2.7).

Згідно з даними таблиці, дебіторська заборгованість зросла на 133,7 тис. грн у порівнянні з початком року. Це призвело до вилучення фінансових ресурсів компанії. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги становила 98,7% від загальної дебіторської заборгованості на кінець 2022 року, становивши 600,9 тис. грн. У порівнянні з початком року

Таблиця 2.7

**Розміри та структура дебіторської і кредиторської заборгованості
..... Жовківського району Львівської області, 2022 рік**

Заборгованість	На початок року		На кінець Року		Зміни (+,-), тис.грн.
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
Дебіторська заборгованість:					
- за товари, роботи, послуги	468,1	98,5	600,9	98,7	132,8

- за розрахунками з бюджетом	7,0	1,4	7,9	1,2	0,9
Інша дебіторська заборгованість	0,1	0,1	0,1	0,1	-
Разом	475,2	100,0	608,9	100,0	133,7
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	12,0	5,4	55,7	5,4	43,7
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
- з бюджетом	14,9	6,7	7,9	0,8	-7,0
- з оплати праці	7,4	3,3	6,7	0,6	-0,7
Інші поточні зобов'язання	189,3	84,6	975,8	93,2	786,5
Разом	223,6	100,0	1046,1	100,0	822,5

кредиторська заборгованість досліджуваного господарства зросла на 822,5 тис. грн.

Слід зазначити, що до кінця 2022 року кредиторська заборгованість досліджуваної фірми зросла на 822,5 тис. грн.

Дані таблиці свідчать, що на кінець року сума боргу підприємства з оплати праці зменшилась на 0,7 тис. грн., а розрахунки з бюджетом скоротилися на 7,0 тис. грн. У структурі кредиторської заборгованості найбільшу питому вагу становлять інші поточні зобов'язання, які на кінець року зросли на 786,5 тис. грн.

Згідно з даними, наведеними у таблиці 2.7, станом на 1.01.2022 року кредиторська та дебіторська заборгованість підприємства зросли в 2,3 рази, а кредиторська заборгованість перевищила дебіторську у 1,7 рази.

Протягом останніх трьох років фінансовий стан був загалом позитивним.

2.2. Організація обліку розрахунків за зобов'язаннями

2.2.1. Облік розрахунків за довгостроковими зобов'язаннями

Рахунки V класу включають: довгострокову заборгованість підприємства перед банками за кредитами; заборгованість підприємства відносно зобов'язань із залученням інших позичених коштів, на які можуть нараховуватись відсотки; суми податку на прибуток, які належить сплатити в майбутніх періодах; і

заборгованість за виданими довгостроковими векселями та купленими облігаціями.

Розрахунки за довгостроковими кредитами банків та іншими позиченими коштами в інших осіб, які не є поточними зобов'язаннями, відображаються на рахунку 50 «Довгострокові позики».

У рахунку №50 «Довгострокові позики» обліковуються суми довгострокових кредитів, які надійшли позичальнику на поточний рахунок, а за кредитом — погашення цієї заборгованості та переведення довгострокової заборгованості до поточної заборгованості.

Рахунок 50 «Довгострокові позики» має такі субрахунки:

501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»

502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»

503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»

504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»

505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»

506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті»

Аналітичний облік за кредитними картами підприємства вивчає банків-позикодавців щодо всіх кредитів, особливо щодо термінів погашення кредиту.

Рахунок 50 «Довгострокові позики» кореспондує

за дебетом з кредитом рахунків:

14 Виключено

15 «Капітальні інвестиції»

30 «Готівка»

31 «Рахунки в банках»

33 «Інші кошти»

34 «Короткострокові векселі одержані»

36 «Розрахунки з покупцями та
замовниками»

за кредитом з дебетом рахунків:

14 «Довгострокові фінансові інвестиції»

15 «Капітальні інвестиції»

30 «Готівка»

31 «Рахунки в банках»

33 «Інші кошти»

35 «Поточні фінансові інвестиції»

37 «Розрахунки з різними дебіторами»

37 «Розрахунки з різними дебіторами»	42 «Додатковий капітал»
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	45 «Вилучений капітал»
	48 «Цільове фінансування і цільові надходження»
42 «Додатковий капітал»	50 «Довгострокові позики»
46 «Неоплачений капітал»	51 «Довгострокові векселі видані»
48 «Цільове фінансування і цільові надходження»	52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»
50 «Довгострокові позики»	53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»
52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»	60 «Короткострокові позики»
55 «Інші довгострокові зобов'язання»	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»
60 «Короткострокові позики»	62 «Короткострокові векселі видані»
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
68 «Розрахунки за іншими операціями»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
71 «Інший операційний дохід»	65 «Розрахунки за страхуванням»
73 «Інші фінансові доходи»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
74 «Інші доходи»	91 «Загальновиробничі витрати»
	92 «Адміністративні витрати»
	93 «Витрати на збут»
	94 «Інші витрати операційної діяльності»
	95 «Фінансові витрати»

На рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» ведеться облік розрахунків з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами щодо матеріальних

цінностей, виконаних робіт, надання послуг та інших операцій. Заборгованість, забезпечена виданими векселями, не є поточним зобов'язанням.

Субрахунки 511 «Довгострокові векселі, видані в національній валюті» та 512 — Довгострокові векселі в іноземній валюті включені до рахунку 51 «Довгострокові векселі видані».

На рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» за кредитом відображається видача векселя в забезпечення за матеріальні цінності, послуги, роботи та інші операції, а за дебетом — погашення заборгованості, забезпеченої векселем.

Кожен виданий вексель становить їх аналітичний облік.

Рахунок 51 «Довгострокові векселі видані» кореспондує

за дебетом з кредитом рахунків:	за кредитом з дебетом рахунків:
30 «Готівка»	42 «Додатковий капітал»
31 «Рахунки в банках»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	65 «Розрахунки за страхуванням»
42 «Додатковий капітал»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
46 «Неоплачений капітал»	84 «Інші операційні витрати»
50 «Довгострокові позики»	94 «Інші витрати операційної діяльності»
60 «Короткострокові позики»	95 «Фінансові витрати»
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	
74 «Інші доходи»	

Рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» призначений для обліку розрахунків з іншими особами щодо власних облігацій, які випущені та сплачені протягом більше дванадцяти місяців з дати балансу.

Такі субрахунки включені до рахунку 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»: 521 «Зобов'язання за облігаціями», 522 «Премія за випущеними облігаціями» і 523 «Дисконт за випущеними облігаціями» відповідно.

Субрахунок 521 «Зобов'язання за облігаціями»:

Кредит: Вказує на облік боргових зобов'язань за номінальною вартістю облігацій.

Дебет: Вказує на фіксацію погашення заборгованості, яка виникає при розрахунках з власниками облігацій.

Субрахунок 522 «Премія за випущеними облігаціями»:

Кредит: Записує отримані премії, які виникають внаслідок продажу облігацій за вищою вартістю, ніж їх номінальна вартість.

Дебет: Вказує на амортизацію премії та визнання фінансових доходів.

Субрахунок 523 «Дисконт за випущеними облігаціями»:

Дебет: Записує наданий дисконт, який виникає при продажу облігацій за меншою вартістю, ніж їх номінальна вартість.

Кредит: Вказує на амортизацію дисконту та визнання фінансових витрат.

Ці субрахунки допомагають у точному відображенні фінансових операцій, пов'язаних з облігаціями, та відстеженні їх руху на рахунках.

Аналітичний облік довгострокових зобов'язань ведеться за видами облігацій, а також за термінами погашення цих зобов'язань.

Рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» кореспондує:

за дебетом з кредитом рахунків:

30 «Готівка»

31 «Рахунки в банках»

42 «Додатковий капітал»

46 «Неоплачений капітал»

за кредитом з дебетом рахунків:

30 «Готівка»

31 «Рахунки в банках»

42 «Додатковий капітал»

44 Виключено

50 «Довгострокові позики»	45 «Вилучений капітал»
52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»	50 «Довгострокові позики»
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»
73 «Інші фінансові доходи»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
74 «Інші доходи»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
	95 «Фінансові витрати»

Рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» призначений для узагальнення інформації про стан розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди, а також за оборотні матеріальні активи, кошти та цінні папери, отримані за договором оренди цілісного майнового комплексу.

Рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» включає два субрахунки:

531 «Зобов'язання з фінансової оренди»:

За кредитом: Відображається нарахування заборгованості перед орендодавцем за одержані об'єкти довгострокової оренди.

За дебетом: Фіксується погашення заборгованості, переведення до короткострокових зобов'язань, списання тощо.

532 «Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів»:

За кредитом: Відображається нарахування заборгованості за оренду цілісного майнового комплексу.

За дебетом: Зафіксоване погашення зобов'язань, переведення до короткострокових зобов'язань, списання та інші операції.

Ці субрахунки дозволяють деталізовано відстежувати рух коштів, пов'язаних із зобов'язаннями за довгостроковою орендою, та контролювати їх стан на рахунках.

Аналітичний облік ведеться за кожним орендодавцем і необоротним активом.

**Рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» кореспондує:
за дебетом з кредитом рахунків:**

за дебетом з кредитом рахунків:	за кредитом з дебетом рахунків:
30 «Готівка»	10 «Основні засоби»
31 «Рахунки в банках»	11 «Інші необоротні матеріальні активи»
42 «Додатковий капітал»	12 «Нематеріальні активи»
50 «Довгострокові позики»	15 «Капітальні інвестиції»
60 «Короткострокові позики»	16 «Довгострокові біологічні активи»
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	42 «Додатковий капітал»
74 «Інші доходи»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
	95 «Фінансові витрати»

Рахунок 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» використовується для обліку сум податків на прибуток, які будуть сплачуватися у наступних періодах, через тимчасову різницю між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, що використовується для оподаткування.

Цей рахунок відображає відстрочені податкові зобов'язання, які виникають через різницю між бухгалтерською (фінансовою) та податковою оцінкою активів та зобов'язань, що призводить до відстрочення податкових платежів на майбутні періоди.

Сума податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах відповідно до оподатковуваних тимчасових різниць, відображається за кредитом рахунку 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», а за дебетом — зменшення відстрочених податкових зобов'язань за рахунок нарахування поточних податкових зобов'язань.

Положення бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» використовується для визначення суми відстроченого податкового зобов'язання. Аналітичний облік відстрочених податкових зобов'язань проводиться за видами активів або зобов'язань, у яких виникла різниця в оцінці активів для відображення в балансі та цілях оподаткування.

Рахунок 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» кореспондує

за дебетом з кредитом рахунків:		за кредитом з дебетом рахунків:	
17 «Відстрочені податкові активи»		17 «Відстрочені податкові активи»	
64 «Розрахунки за податками й платежами»		42 «Додатковий капітал»	
98 «Податок на прибуток»		64 «Розрахунки за податками й платежами»	
		98 «Податок на прибуток»	

Рахунок 55 «Інші довгострокові зобов'язання» містить інформацію про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями; ця заборгованість не є поточним зобов'язанням і не відображається на решті рахунків класу 5 «Довгострокові зобов'язання». Зокрема, на цьому рахунку відображаються заборгованості з податків, зборів (обов'язкових платежів), фінансової допомоги на зворотній основі тощо, які були відстрочені відповідно до законодавства.

Збільшення довгострокових зобов'язань відображається на рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання» за кредитом, а їх погашення, переведення до короткострокових зобов'язань, списання тощо за дебетом.

Аналітичний облік ведеться за кожним кредитором і видами залучених коштів.

Рахунок 55 «Інші довгострокові зобов'язання» кореспондує

за дебетом з кредитом рахунків:

30 «Готівка»
31 «Рахунки в банках»
42 «Додатковий капітал»
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»
74 «Інші доходи»

за кредитом з дебетом рахунків:

30 «Готівка»
31 «Рахунки в банках»
42 «Додатковий капітал»
50 «Довгострокові позики»
60 «Короткострокові позики»
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
64 «Розрахунки за податками й платежами»
65 «Розрахунки за страхуванням»
68 «Розрахунки за іншими операціями»

Журнали-ордери №2 с.-г., 3 Б с.-г., 3 В с.-г., 3 Г с.-г. та відомості № 3.1 с.-г., 3.4 с.-г., 3.5 с.-г. містять синтетичний облік довгострокових зобов'язань.

2.2.2. Облік розрахунків за поточними зобов'язаннями

Поточні зобов'язання юридичним і фізичним особам ПФ «Білаки» це ті зобов'язання, які повинні погашатися протягом 12 місяців з дати балансу.

..... веде облік на рахунках зобов'язань (рахунки класу 6 «Поточні зобов'язання»):

- короткострокових позик (рахунок 60);
- поточних заборгованостей за довгостроковими зобов'язаннями (рахунок 61);
- короткострокових векселів виданих (рахунок 62);
- розрахунків з постачальниками і підрядниками (рахунок 63);
- розрахунків за податками і платежами (рахунок 64);
- розрахунків зі страхування (рахунок 65);

- розрахунків за виплатами працівникам (рахунок 66);
- розрахунків з учасниками (рахунок 67);
- розрахунків за іншими операціями (рахунок 68);
- доходів майбутніх періодів (рахунок 69).

Ці рахунки об'єднують розрахунки з кредиторами, заборгованість яким настає за фактом виконання договорів поставок матеріальних цінностей, отримання необоротних активів, укладення угод про позики у банківських установах, виконання зобов'язань за законом щодо виплати заробітної плати персоналу, здійснення відрахувань в пенсійний фонд, різних видів страхування та інші операції, такі як нарахування дивідендів акціонерам і т. д.

Це групування рахунків допомагає в узагальненні та відстеженні фінансових операцій, пов'язаних з різними аспектами взаємодії з різними контрагентами та зобов'язаннями перед ними.

Оскільки надання кредиту пов'язано з ризиком неповернення, банк ретельно перевіряє документи клієнтів, включаючи:

- заяву на видачу кредиту;
- фінансово-економічні дані клієнта;
- основні форми фінансової звітності;
- дебіторська та кредиторська заборгованість;
- розрахунок економічної окупності кредиту;
- спосіб забезпечення позики;
- інші показники для об'єктивної оцінки фінансового становища клієнта.

Для оцінки фінансового становища використовується звітність і інформація з різних джерел про обсяги, структуру продажів, рівень рентабельності продукції в цілому та окремих видах, прибутки та збитки, ліквідність активів, рух грошових коштів, собівартість продукції тощо. Для оцінки цих показників використовується динамічний підхід. Установа банку проводить аналіз, але клієнт також бажає провести аналіз свого фінансового стану, щоб бути впевненим, що кредит в майбутньому буде погашений.

Забезпечення позики здійснюється шляхом оцінки фінансового стану компанії на основі фінансової звітності, яку вона подає банку. Приватне підприємство може використовувати позики лише для цілей, зазначених у кредитній угоді.

Погашення кредиту здійснюється за рахунок коштів позичальника на основі ордерів-розпоряджень банку, платіжних доручень позичальника або строкових зобов'язань.

Облік короткострокових позик ведуть на рахунку 60 «Короткострокові позики». На цьому рахунку обліковуються операції, пов'язані з отриманням і погашенням короткострокових позик банку, які складаються з таких субрахунків: 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»; 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»; 603 «Відстрочені короткострокові кредити у національній валюті»; 604 «Відстрочені короткострокові кредити в іноземній валюті»; 605 «Прострочені позики в іноземній валюті»

Таблиця 2.8 містить структуру рахунку 60 «Короткострокові позики».

Таблиця 2.8

Призначення та побудова рахунку 60 «Короткострокові позики»

Рахунок 60 «Короткострокові позики»		
Призначення рахунку для обліку розрахунків у національній та іноземній валюті за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу	За дебетом рахунку	За кредитом рахунку
	Сума погашення та переведення кредитів до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик)	Суми одержаних кредитів (позик)

Синтетичний облік як і довгострокових та короткострокових позик ведуть в журналі-ордері №2 с.-г. в якому описана система обліку короткострокових позик що має такі особливості:

Розділ I (за рахунком 50): Ведення обліку довгострокових позик, що здійснюється на основі виписок банку з кредиту рахунків, які мають дебетові

обороти (14, 15, 30, 31, 37, 50, 51, 53, 60, 91, 92, 93, 94, 33, 35, 45, 48, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 95, 99).

Розділ II (за рахунком 60): Окреме ведення обліку короткострокових позик, аналогічно розділу I, але можливо з іншими оборотами.

Кредит рахунку 60 (Синтетичний облік короткострокових позик):

Облік виписок банку з кредиту рахунків, які можуть мати дебетові обороти на рахунках 50 та 60.

Це дозволяє вести деталізований облік короткострокових позик у розділах I та II, а також узагальнений облік на рахунку 60. Всі записи робляться на підставі виписок банку, що спрощує відстеження фінансових операцій та забезпечує точність обліку короткострокових позик.

Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями відображається на рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», який складається з двох субрахунків:

611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті»;

612 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті».

На цих субрахунках відображається стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, які переведені з довгострокових зобов'язань протягом 12 місяців з дати балансу.

Сума заборгованості, яка переведена зі складу довгострокової заборгованості, записується в кредит рахунка 61, а погашення заборгованості протягом року записується в дебет рахунка 61.

Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, Дт 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»; Кт 30 «Готівка» (погашення готівкою); Кт 31 «Рахунки в банках» (погашення в безготівковому порядку); Кт 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (погашення заборгованості за рахунок боргу дебіторів).

Будова рахунку 61 представлена в таблиці 2.9.

Призначення та побудова рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»

Рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»		
Призначення рахунку для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових, при настанні строку погашення протягом 12 місяців з дати балансу	За дебетом рахунку	За кредитом рахунку
	Погашення поточної заборгованості, її списання	Сума поточної заборгованості переведеної зі складу довгострокової, при настанні строку погашення протягом 12 місяців з дати балансу

У другому розділі журналу 3 показано кредитові обороти рахунка 61. Для аналітичного обліку бухгалтеру потрібно відкрити відомість, щоб показати дебетовий і кредитовий баланс на початок і кінець періоду, а також обороти з різними юридичними особами.

Короткострокові векселі видані обліковують на рахунку 62. Два окремі субрахунки використовуються для обліку виданих векселів:

621 — для обліку векселів у національній валюті,

622 — для обліку векселів в іноземній валюті.

На кредиті рахунка 62 відображається видача векселів у забезпечення поставок, робіт чи послуг постачальників та різних кредиторів, а у дебеті — погашення заборгованості та списання векселів. Таким чином відображаються господарські операції:

Дт 45 відображають видачу векселя для оплати за основні засоби, будівельно-монтажні та проектні роботи, які не впливають на собівартість продукції;

Дт 61 відображають поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, видача векселя на суму поточної заборгованості;

Дт 63 відображають видачу векселя при розрахунках з постачальниками і підрядниками;

Дт 64 відображають видачу векселя в погашення заборгованості при розрахунках за податками і платежами.

Дт 65 «Розрахунки за страхуванням» відображає видачу векселя в погашення заборгованості органам соціального страхування;

Дт 68 «Розрахунки за іншими операціями» відображає видачу векселя в погашення боргу перед різними кредиторами;

Дт 94 «Інші витрати операційної діяльності» (видано вексель на суму фінансових санкцій до підприємства);

Будова рахунку 62, як показано в таблиці 2.10.

Загальною особливістю цих операцій є те, що векселі видаються різним підприємствам, а платежі за векселями будуть здійснюватися з поточних рахунків векселедавців або за участі інших гарантій (Дт 62 «Короткострокові векселі видані»; Кт 31 «Рахунки в банках»).

Таблиця 2.10

Призначення та побудова рахунку 62 "Короткострокові векселі видані"

Рахунок 62 «Короткострокові векселі видані»		
Призначення рахунку для обліку розрахунків за заборгованістю з постачальникам, підрядникам та іншим кредитором за одержані матеріальні цінності, послуги, роботи та за іншими операціями на які підприємством видані векселі	За дебетом рахунку	За кредитом рахунку
	Погашення заборгованості за виданими векселями, її списання	Видача векселів в забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників та інших кредиторів та в забезпечення інших операцій
<p>Субрахунки:</p> <p>621 «Короткострокові векселі, видані в національній валюті» - для ведення обліку розрахунків з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями в національній валюті;</p> <p>622 «Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті» - для ведення обліку розрахунків з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за</p>		

матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями в національній валюті

Векселі можна погасити різними способами: Дт 62 «Короткострокові векселі видані»; Кт 30 «Готівка» (оплата векселя готівкою); Кт 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» (повернення боргу, виданого векселем інших організацій); Кт 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (повернення боргу, виданого векселем); Кт 50 «Довгострокові позики» (оплачено вексель за рахунок позики);

Кт 46 «Неоплачений капітал» (оплачено учасниками виданий вексель і зменшено їх заборгованість у статутний капітал);

Кт 50 «Довгострокові позики» (оплачено вексель за рахунок позики);

Кт 60 «Короткострокові позики» (оплачено вексель за рахунок позики);

Кт 64 «Розрахунки за податками і платежами» (повернення переплати шляхом погашення векселя);

У журналі 3 відображається оборот кредиту за рахунком 62, а аналітичний облік відображається у відомості 3.4. Аналітичний облік ведуть за кожним векселем і векселетримачем окремо.

Рахунок 63 використовується для ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, включаючи такі субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» та 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

Рахунок 63 використовується для розрахунків із постачальниками та підрядниками щодо отримання виробничих запасів, товарів, робіт і послуг, які регулярно надаються відповідно до договорів.

Розглянемо будову рахунку 63 у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Призначення та побудова рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»		
Призначення рахунку для обліку розрахунків з постачальниками за	За дебетом рахунку	За кредитом рахунку

одержані за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги. Учасник промислово-фінансової групи веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги	Погашення списання заборгованості	Заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги
---	-----------------------------------	---

У кредит рахунка 63 обов'язково записується заборгованість у сумі, яка вказується у документах постачальника. Це може включати різні надбавки, збори, ПДВ, тарифи за транспортування, матеріали та інші платежі, окрім договірних цін.

При отриманні матеріальних цінностей, робіт і послуг складаються записи:

Дт 20 «Виробничі запаси» (без ПДВ) (придбання оборотних активів);

Дт 15 «Капітальні інвестиції» (придбання необоротних активів);

Дт 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» (придбання МШП);

Дт 23 «Виробництво» (вартість робіт і послуг, електроенергії, води тощо);

Дт 24 «Брак у виробництві» (на отриману браковану продукцію);

Дт 28 «Товари» (на суму товарів для подальшого перепродажу);

Дт 30 «Готівка» (повернення невикористаних сум готівкою);

Дт 31 «Рахунки в банках» (повернення грошей в безготівковому порядку);

Дт 91 «Загальновиробничі витрати» (роботи і послуги для цехів);

Дт 92 «Адміністративні витрати» (роботи і послуги для підприємства);

Дт 93 «Витрати на збут» (роботи і послуги відділу збуту);

Дт 94 «Інші витрати операційної діяльності» (роботи і послуги для невиробничої сфери);

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» (на суму, вказану в документі на поставку).

У дебет рахунка 63 записуються погашення заборгованості, претензії до постачальників і підрядників, перезарахування та ін.:

Дт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»;

Кт 24 «Брак у виробництві» (претензія за брак);

Кт 30 «Готівка» (оплата постачальнику готівкою);

Кт 31 «Рахунки в банках» (погашення заборгованості через банк);

Кт 34 «Короткострокові векселі отримані» (оплата векселем);

Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» (перезарахування шляхом списання з постачальника його заборгованості за отриману ним продукцію);

Кт 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (перезарахування заборгованості);

Кт 50 «Довгострокові позики» (погашення заборгованості за рахунок отриманої позики);

Кт 51 «Довгострокові векселі видані» (оплата векселем);

Кт 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» (погашення заборгованості облігаціями);

Кт 60 «Короткострокові позики» (оплата за рахунок позики);

Кт 62 «Короткострокові векселі видані» (оплата векселем);

Кт 68 «Розрахунки за іншими операціями» (перерахування заборгованості);

Кт 70 «Доходи від реалізації» (відображено вартість реалізованої постачальнику продукції);

Кт 74 «Інші доходи» (вартість реалізованих постачальнику необоротних активів, майнових комплексів).

Кредит рахунка 63 відображається в журналі 3 розділі I, аналітичний облік ведеться у відомості 3.3, де наводяться такі дані: реєстраційний номер; номер і дата документа; постачальник, номер і дата прибуткового документа, сальдо заборгованості на початок місяця (дата виникнення заборгованості, сума за кредитом рахунка 63), суми в дебет рахунка 63 з кредиту різних рахунків (24, 30, 31, 34, 36, 37 та ін.); з кредиту рахунка 63 в дебет різних рахунків (15, 20, 22, 30, 31 та ін.); сальдо на кінець місяця (кредитове).

Характеристика рахунків 60, 61, 62, 63 і 64 представлена в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Побудова аналітичного обліку за рахунками 60 «Короткострокові позики», 61 «Поточна заборгованість за строковими зобов'язаннями», 62 «Короткострокові векселі видані», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» в бухгалтерії

Побудова аналітичного обліку за рахунками		
60 «Короткострокові позики»		За позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо та строками їх погашення
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»		У розрізі субрахунків за кредиторами та видами заборгованості
62 «Короткострокові векселі видані»		У розрізі субрахунків, за кожним виданим векселями та за строками їх погашення
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»		У розрізі субрахунків, окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунка) на сплату
Реєстри аналітичного обліку		

Журнал 3, відомість 3.3. при журнальній формі обліку	Відомість 3-м при спрощеній формі обліку	Книга №К-17 при книжково-журнальній формі обліку
--	--	--

У тих випадках, коли передоплата продукції, робіт чи послуг, отриманих від постачальника, відображається на рахунку 681, а не на рахунку 63. Записи Дт 681 «Розрахунки за авансами отриманими» і Кт 31 «Рахунки в банках» використовуються для оформлення авансових платежів.

Раніше виданий аванс зараховується при отриманні продукції, робіт і послуг (Дт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» і Кт 681 «Розрахунки за авансами отриманими»).

Розглянемо типову кореспонденцію за рахунками 60, 61, 62, 63 у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Типова кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку короткострокових позик, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, короткострокових векселів виданих, розрахунків з постачальниками та підрядниками

Зміст операцій	Дебет	Кредит
1	2	3
Відображено надходження на поточний рахунок підприємства у банку грошових коштів у вигляді короткострокових кредитів банків у національній валюті	311	601
Відображено нарахування відсотків за користування кредитами	951	684
Відображено використання грошових коштів з рахунків підприємства в банках на погашення короткострокової позики	601	311
Відображено одержання відстрочення за короткостроковими кредитами в національній валюті	601	603
Відображено нарахування відсотків за користування кредитами, коли сума таких нарахувань включається до суми кредиту	951	601
Відображено переведення довгострокового кредиту банків у національній валюті в поточну заборгованість, при настанні строку погашення протягом 12 місяців з дати балансу	501	611
Відображено використання грошових коштів з рахунків у	611	311

банках на погашення поточної заборгованості за довгостроковими позиками		
Відображено видачу короткострокового векселя постачальникам та підрядникам в забезпечення за одержані матеріальні цінності, отримані послуги, виконані роботи	631	621
Списано вартість бланка виданого векселя	949	209
Списано з балансового обліку вартість вексельного бланка		08
Відображено використання грошових коштів з рахунка в банку на погашення поточної заборгованості за векселями	621	311
Відображено надходження від постачальника основних засобів або вартість виконаних підрядником робіт,	151	631
пов'язаних зі створенням основних засобів (перша подія – отримання активів)	152	631
Відображено нарахування податкового кредиту з ПДВ	641	631
Відображено надходження товарів від постачальника (перша подія – одержання товарів)	281	631
Відображено використання грошових коштів з рахунка в банку на оплату постачальникам за одержані товари	631	311
Відображено передоплату постачальнику товару	371	311

Продовження табл.2.13

1	2	3
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644
Відображено отримані товари від постачальників, які раніше були оплачені	281	631
Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631
Відображено залік заборгованості	631	371
Відображено передачу короткострокових векселів, отриманих від покупців постачальникам на покриття заборгованості перед ними	631	341
Відображено списання кредитової заборгованості, що виникла під час операційного циклу по закінченні строку позовної давності	631	717
Відображено вартість виконаних для підприємства робіт і послуг, пов'язаних з організацією виробництва та управління цехами	91	631

Таблиця 2.14 містить перелік категорій поточної заборгованості відповідно до розрахунків.

Для відображення розрахунків з бюджетом, обумовленої складністю податкової системи України та зайвою регламентацією процесу стягнення податків, використовується кілька субрахунків. З метою узагальнення

інформації про розрахунки за всіма видами платежів до бюджету, що стосуються як юридичних, так і фізичних осіб, а також фінансових санкцій, що спрямовуються до бюджету, використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами».

До цього рахунку можна відкрити чотири додаткові рахунки:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 643 «Податкові зобов'язання»;
- 644 «Податковий кредит».

На субрахунку 641 обліковується нарахування податків відповідно до чинного законодавства, таких як податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний збір і інші.

Таблиця 2.14

Класифікація поточної заборгованості за розрахунками

Поточна заборгованість за розрахунками	
За одержаними авансами	Сума авансів, отриманих від інших осіб як передоплата за майбутні поставки, виконання робіт або надання послуг.
З бюджетом	Заборгованість компанії за всіма виплатами до бюджету, включаючи податки з оплати праці працівників компанії.
З позабюджетних платежів	Обмеження чинного законодавства щодо внесків до позабюджетних фондів, що передбачає заборону чи обмеження таких внесків.
Зі страхування	Суми заборгованості за відрахуваннями до пенсійного фонду, страхування майна компанії та страхування працівників компанії.
З оплати праці	Заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи невикрачену заробітну плату.
З учасниками	Борг компанії перед її засновниками, який виникає у зв'язку з розподілом прибутку (наприклад, виплата дивідендів тощо) та формуванням статутного капіталу.
Із внутрішніх розрахунків	Заборгованість підприємства, яка виникає як перед пов'язаними сторонами, так і перед кредиторами з внутрішньовідомчих розрахунків.

На субрахунку 642 ведеться облік обов'язкових платежів, які утримуються відповідно до законодавства та не відображаються на рахунку 65 «Рахунки за страхуванням».

На субрахунку 643 ведеться облік суми податку на додану вартість, на яку збільшується податковий кредит. Сума кредиту визначається з отриманих авансових платежів у порядку попередньої оплати (за товари, готову продукцію, різні матеріальні цінності та нематеріальні активи, роботи та послуги, що підлягають відвантаженню чи виконанню).

На субрахунку 644 ведеться облік податку на додану вартість, на яку компанія має право зменшити податкове зобов'язання.

Платник податку зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) на його вимогу підписану уповноваженою платником особою та скріплену печаткою податкову накладну, у якій зазначаються в окремих рядках:

- а) номер у податкової накладної;
- б) дата складання податкової накладної;
- в) повна або скорочена назва, вказана у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платника податку на додану вартість продавця товарів/послуг;
- г) податковий номер платника податку (продавця чи покупця);
- г) місцезнаходження юридичної особи-продавця або податкова адреса фізичної особи-продавця, зареєстрованої як платника податку;
- д) повна чи скорочена назва, що вказана у статутних документах юридичної особи чи прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платника податку на додану вартість покупців (отримувачів) товарів/послуг;
- е) опис (номенклатура) товарів/послуг та їх кількість, обсяг;
- є) ціна постачання без урахування податку;
- ж) ставка податку та відповідна сума податку в цифровому значенні;
- з) загальна сума коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку;
- к) вид цивільно-правового договору.

Центральний орган державної податкової служби визначає форму та процедуру заповнення податкової накладної.

У день виникнення податкових зобов'язань продавця податкова накладна виписується у двох примірниках. Податкова накладна видається покупцю в оригіналі, а копія залишається у продавця товарів/послуг.

Бухгалтер складає Єдиний реєстр податкових накладних на основі податкових накладних і розрахунків коригування. Мета ведення цього Реєстру полягає в тому, щоб визначити загальну суму податкового зобов'язання платника податку за звітний період. Порядок ведення Єдиного Реєстру податкових накладних сільськогосподарськими товаровиробниками затверджено постановою КМУ від 29.12.2010 р. №1246. Реєстр складається з двох частин: 1.Розділ I: Податкові накладні, отримані; Розділ II: Податкові накладні, видані.

Лише ті, хто зареєстрований як платник ПДВ, мають право вести Реєстр. Реєстр має бути зареєстрований у ДПА за місцем реєстрації платника податку та прошнурований і пронумерований. Підписи керівника та головного бухгалтера підтверджують початок і кінець ведення цього Реєстру.

Внесення до Реєстру відбувається в момент виникнення податкового зобов'язання. Податкова накладна, товарні чеки та дані бухгалтерського обліку є підставами для реєстрації.

Покупець повинен зберігати вхідні податкові накладні в окремій папці, оскільки вони будуть використані як основа для запису в I розділ Реєстру отриманих та виданих податкових накладних.

Таким чином, дата отримання податкової накладної та дата оформлення вантажної митної декларації вказуються в розділі 2. Коли товари (роботи, послуги) отримуються від особи, яка не є платником ПДВ, у графі 2 проставляється дата виписки товарного чека. На номер податкової накладної чи вантажної митної декларації з позначкою «ВМД» вказується в графі 3. При купівлі товарів у неплатника ПДВ у розділі 3 ставиться позначка «X».

Узагальнюючи, ми вважаємо, що краще використовувати таку схему запису в реєстри податкового обліку (рис. 2.2).

Рис. 2. 2. Схема записів з обліку ПДВ в реєстрах податкового обліку

На рис. 2.3 показано, як податок на додану вартість відображається на рахунках бухгалтерського обліку.

Аналітичний облік розрахунків за податками та платежами проводиться відповідно до їх типів. Відповідно до рахунку 64 у Журналі № 3 та відомості №3.6 узагальнюється інформація про розрахунки компанії за всіма видами

Рис. 2.3 Схема відображення ПДВ на рахунках бухгалтерського обліку

платежів до бюджету, включаючи ПДВ. Нараховані платежі до бюджету відображаються за кредитом рахунку 64, а належні до відшкодування з

бюджету податки, їх сплата, списання тощо відображаються за дебетом рахунку 64.

Відомість 3.6 містить аналітичний облік розрахунків за податками й платежами, який описує зобов'язання за їх видами за кожен місяць і з початку року. Види зобов'язання включають податок з доходів фізичних осіб, акцизний збір, плату за землю, податок на прибуток, податок на додану вартість, плату за використання природних ресурсів, плату за воду, податок з власників транспортних засобів, місцеві У звіті за місяць і з початку року відводять окремий рядок для кожного платежу. Коли з одного податку передбачено кілька платежів протягом місяця, використовується кілька рядків.

Журнал № 3 містить висновки відомості, а Головна книга містить загальний підсумок.

Розрахунки, пов'язані зі страхуванням, відображаються на рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням», який містить такі субрахунки:

- 651 «За пенсійним забезпеченням»;
- 652 «За соціальним страхуванням»,
- 654 «За індивідуальним страхуванням»,
- 655 «За страхуванням майна»

Принцип ведення рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» полягає в тому, щоб правильно визначити базу для нарахування відповідної суми страхування. Такою основою є фонд оплати праці персоналу підприємства та диференційовані процентні ставки. При цьому встановлення правил нарахування на соціальні заходи та формування фонду оплати (що включається в нього, які види оплати не включаються).

Нарахування на соціальні заходи проводяться записами в дебет рахунків, на які віднесено нараховану заробітну плату: Дт 15 «Капітальні вкладення» (будівельних робітників); Дт 23 «Виробництво» (робітників основного і допоміжного виробництв); Дт 24 «Брак у виробництві» (робітників, які виправляли брак); Дт 31 «Рахунки в банках» (повернення страхових сум, які були внесені у більшому розмірі, ніж нараховані); Дт 39 «Витрати майбутніх

періодів» (страхування робітників, які освоювали нову продукцію); Дт 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» (резерв на оплату відпусток з нарахуваннями на соцстрах); Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» (утримання із заробітної плати на соціальні заходи); Дт 91 «Загальновиробничі витрати» (страхування управлінського персоналу цехів); Дт 92 «Адміністративні витрати» (страхування адміністративного персоналу підприємства); Дт 93 «Витрати на збут» (страхування працівників відділу збуту і маркетингу); Дт 94 «Інші витрати операційної діяльності» (страхування працівників невиробничої сфери); Кт 65 «Розрахунки за страхуванням».

Зазначені в положеннях про фонди страхування кошти, нараховані на соціальні заходи, повинні використовуватися на підприємстві на цілі, які зазначені в положеннях про фонди страхування, і повинні бути перераховані відповідним органам пенсійного фонду та фондів страхування у визначені законами строки та відображатися записами:

Дт 65 «Розрахунки за страхуванням»;

Кт 30 «Готівка» (виплата за рахунок фондів на підприємстві);

Кт 31 «Рахунки в банках» (перерахування коштів відповідним фондам);

Кт 50 «Довгострокові позики» або 60 «Короткострокові позики» (перерахування у фонди за рахунок отриманих підприємством позик);

Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» або 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (оплата боргів підприємства фондам, іншим організаціям в порядку Perezарухування боргів);

Кт 51 «Довгострокові векселі видані» та 62 «Короткострокові векселі видані» (оплата векселями);

Кт 66 «Розрахунки з виплатами працівникам» (нарахування за час працездатності за рахунок коштів страхування та інші нарахування).

Синтетичний облік, який є кредитом рахунка 65 «Розрахунки за страхуванням», можна знайти в журналі 5 розділі II, що містить витрати діяльності, або 5А, що містить витрати за елементами. Аналітичний облік включає різні види відрахувань у оборотну відомість.

Журнал 5 розділ Ш «Витрати діяльності» містить синтетичний облік розрахунків зі страхування, де в графі 14 показані кредитні обороти рахунка 65 «Розрахунки за страхуванням», дебетні різних рахунків 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 15 «Капітальні інвестиції» та ін. У зв'язку з тим, що зведені дані на рахунку 65 «Витрати за страхуванням» показані в журналі 5, бухгалтер повинен самостійно скласти аналітичний облік, який показує залишки за різними субрахунками, такими як залишок на початок місяця, обороти місяця з відображенням нарахувань і сплати внесків, і залишок на кінець місяця.

У керівник підрозділу або обліковець зберігає таблиці робочого часу, в яких відмічає час, проведений на роботі, а також час, який було відпрацьовано. Усі категорії працівників і всі виробничі підрозділи обліковуються в алфавітному порядку. У таблиці щодня зазначаються вихід на роботу та робочі години. У таблиці вказуються умовні позначення, наприклад «Вп» означає відпустку, «Хв» означає хворобу, «П» означає прогул, «Вд» означає відрядження тощо.

Наприкінці місяця в таблиці записують загальну зарплату. У встановлені на підприємстві терміни таблиці підписується керівником підрозділу і передається до бухгалтерії для складання розрахунково-платіжних відомостей і звітності про працю.

Нарахування заробітної плати людям, які працюють за погодинною схемою, можна зробити за допомогою таблиць робочого часу. Перші документи, які показують кількість виконаних робіт чи отриманої продукції, необхідні при відрядній формі оплати праці, окрім таблиць обліку робочого часу. Наряд на відрядну роботу (для бригади Ф. № 70) і Наряд на відрядну роботу (для індивідуального Ф. № 70а) використовуються для обліку обсягу виконаних робіт, робочого часу та заробітної плати в будівництві, допоміжних та інших виробництвах і господарствах. У них зазначені завдання, розряди роботи, норми часу та вартість за одиницю роботи. Ф. № 70а також містить

кількість виготовлених виробів або обсяг виконаних робіт, відпрацьований час і нараховану заробітну плату після завершення робіт. На зворотному боці Ф. № 70 заповнюється табель, у якому записується кількість часу, який кожен працівник відпрацював. Виконані роботи, відпрацьований час, розряд роботи та встановлені ціни враховуються для визначення доходу кожного члена бригади.

Подорожній лист вантажного автомобіля використовується для визначення заробітної плати водіям. Він видається водію під розпис і містить завдання водію, характеристики автомобіля та реєстрацію видачі палива. Виконання завдання засвідчується підписами відправника та одержувача вантажу. Всі подорожні листи вантажного автомобіля здають у бухгалтерію. Цей документ служить основою для нарахування заробітної плати за робочий день або зміну, а також для визначення кількості виконаних робіт і наданих послуг.

Розрахунок по заробітній платі (Ф. № 74) використовується для нарахування заробітної плати за чергову або навчальну відпустку, а також за звільнення з роботи до кінця місяця. Цей розрахунок обчислює середній заробіток за один календарний день і визначає суму, що належить до виплати.

Відомість інших виплат і утримань містить інформацію про оплату праці за виконання державних і громадських обов'язків, позапланові нарахування, натуральні видачі та інші виплати, а також утримання із заробітної плати, разові аванси та виплати по виконавчим листам.

Для того, щоб зробити правильні розрахунки з кожним працівником, перевірені та затверджені первинні документи з обліку праці та оплати праці повинні бути зібрані та згруповані відповідно до кожного працівника.

Для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності необхідно надати офіційний листок непрацездатності. На підприємстві в листку робляться такі записи: проставляються дні непрацездатності та дні, коли працівник не працював під час хвороби; зазначається трудовий стаж працівника, щоб визначити, наскільки він отримує допомогу. Сума допомоги з тимчасової втрати працездатності залежить від середнього дня заробітку та тривалості

роботи людини. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності становить 100% середньої заробітної плати для працівників із трудовим стажем понад 8 років; для працівників із трудовим стажем від 5 до 8 років – 80%; і для працівників із трудовим стажем менше 5 років – 60%.

Допомога з тимчасової непрацездатності виплачується тільки за основним місцем роботи, на якому зберігається трудова книжка.

Наказ (розпорядження) про надання відпустки (ф. П-3) є основою для нарахування заробітної плати за чергову або навчальну відпустку. Це робиться за допомогою розрахунку із заробітної плати (Ф. № 74), який обчислює середню зарплату за кожен робочий день, а також визначає суму, що належить до виплати.

Оплата за відпустку визначається за середньою заробітною платою за дванадцять місяців до місяця відпустки. Заробіток за дванадцять місяців (за виключенням святкових днів) ділиться на кількість календарних днів.

Розрахунки по оплаті праці проводяться на синтетичному рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» у На цьому рахунку ведеться облік і узагальнення інформації про розрахунки з персоналом з оплати праці за всіма видами робіт, а також розрахунки за зарплату, яку персонал не отримав у визначений термін. Такі субрахунки знаходяться на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»: 661 «Розрахунки за заробітною платою»; 662 «Розрахунки з депонентами»; і 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

Рахунок 66
„Розрахунки за виплатами працівникам”

Дебет

Кредит

Початкове	сальдо	показує	Кредиторська заборгованість перед працівниками по заробітній платі є показником початкового балансу .
дебіторську заборгованість перед господарством.	працівників	працівників	
Утримання обов’язкових платежів і податків		і	Нараховано основну зарплату, а також премії.
оплати за виконавчими документами			Нарахована компенсація за тимчасову непрацездатність.
Утримана вартість отриманих матеріалів, товарів і послуг.			додаткові розрахунки
заробітна плата, премії, допомога та дивіденди			Кредиторська заборгованість перед працівниками по заробітній платі
Кінцеве	сальдо	представляє	визначається початковим

дебіторську заборгованість працівників перед підприємством.	залишком.
---	-----------

Рис.2.4. Структура рахунку 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”

На субрахунку 661 відображаються суми заробітної плати працівникам фірми, які працюють як на обліковому, так і на не обліковому складі. Нарахована зарплата обчислюється по кредиту субрахунку 661, а виплачені суми обчислюються по дебету субрахунку 661. Це включає вартість натуральної оплати, всі види утримань із оплати праці та депонування сум не виплаченої заробітної плати.

На субрахунку 662 відображають невикрадену або депоновану заробітну плату, яку перераховують з субрахунку 661 у випадку, якщо працівник з будь-якої причини не отримав свою заробітну плату в установленій термін. Депоновані заробітні плати та виплати, які не включені до фонду оплати праці, обчислюються за допомогою кредиту субрахунку 662 і дебету виплачені депоновані суми заробітної плати.

На субрахунку 663 відображаються суми нарахованих інших виплат працівникам фірми, як на обліковому, так і на не обліковому складі. Нараховані виплати обчислюються по кредиту субрахунку 663, а виплачені суми, включаючи вартість натуральної оплати, обчислюються по дебету субрахунку 663.

Таблиця 2.15 містить типову кореспонденцію по рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

Таблиця 2.15

Типова кореспонденція по рахунку 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”

№ п/п	Зміст операцій	Кореспондуючий рахунок	
		Дебет	Кредит
1.	Виплачено заробітну плату; допомогу з тимчасової непрацездатності; премії	66	30
2.	Виплачено заробітну плату, соціальні допомоги, премії через банк	66	31
3.	Утримано із заробітної плати працівників: - неповернені підзвітні суми - відшкодування втрат та розкрадання	66	372
		66	375

	- за виконавчими листами, інші утримання	66	377
4.	Відраховано із оплати праці внески до зареєстрованого капіталу	66	46
5.	Утримано із зарплати податок на доходи фізичних осіб	66	64
6.	Утримано із заробітної плати : - єдиний соціальний внесок; - профспілкові внески	66 66	651 685
7.	Відображено вартість виданої натуральної оплати праці	66	70
8.	Нарахована оплата праці працівникам: - основного виробництва - допоміжних виробництв	231 234	66 66
9.	Нарахована оплата праці будівельникам; слюсарям на збиранні машин і механізмів	15	66
10.	Нарахована оплата праці працівникам, які зайняті виправленням браку	24	66
11.	Повернуто в касу зайво отриману заробітну плату	30	66
12.	Повернуто зайво отриману заробітну плату на рахунок в банку	31	66
13.	Нарахована оплата праці за рахунок цільових внесків	48	66
14.	Нарахована допомога за тимчасовою непрацездатністю(до 5-ти днів) після 5-ти днів	23,24,91, 92 65	66
15.	Нарахована оплата праці загальновиробничому персоналу	91	66
16.	Нарахована оплата праці адміністрації підприємства	92	66
17.	Нарахована оплата праці працівникам, зайнятим реалізацією продукції, товарів і послуг	93	66
18.	Нарахована заробітна плата працівникам обслуговуючих виробництв і господарств	94	66
19.	Нараховано суми відпускних при створенні резерву відпусток	471	66

Синтетичний рахунок 66 відображає розгорнутий залишок. Сума залишку по кредиту показує заборгованість господарства працівникам підприємства по зарплаті, а сума залишку по дебету показує зменшення заборгованості господарства працівникам підприємства по зарплаті.

Аналітичний облік розрахунків із заробітної плати у здійснюється індивідуально по кожному працівнику господарства. У цьому випадку використовують розрахунково-платіжну відомість або книгу обліку розрахунків з оплати праці. ПФ Білак використовує розрахунково-платіжну відомість.

Відомості про розрахунки та платежі складаються з окремих структурних підрозділів. У них групують усіх працівників підрозділу за прізвищами, табельним номером, професією, посадою та кількістю відпрацьованих днів. В розділі «Нараховано» окремі графи містять суми нарахованої основної та додаткової заробітної плати за їх видами. Табелі обліку робочого часу, наряди на відрядну роботу, листки тимчасової непрацездатності оплати тощо є основою для записів у цій частині відомостей.

Для обліку операцій по рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» субрахунку 651 «За пенсійним забезпеченням», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» призначені Журнал 5 А с.-г., Зведена відомість № 5.1с.-г. щодо нарахування та розподілу оплати праці та відрахувань від неї за об'єктами обліку витрат, а також Відомість № 5.4 с.-г. щодо аналітичного обліку по рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» субрахунку 651 «За пенсійним забезпеченням».

Кредитні обороти по кредиту рахунків 65 (субрахунки 651), 66 переносяться до Головної книги з Журналу-ордеру 5 Б с.-г.

Розрахунки з учасниками здійснюються на рахунку 67 «Розрахунки з учасниками», який має два субрахунки: 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» і 672 «Розрахунки за іншими виплатами».

На субрахунку 671 ведеться облік нарахованих дивідендів власникам простих і привілейованих акцій (часток у статутному капіталі) за рахунок прибутку або з інших джерел, якщо це передбачено статутом товариства (резервний фонд, нерозподілений прибуток минулих періодів).

На субрахунку 672 ведеться облік інших платежів з учасників за користування майном (земельними або майновими паями), а також платежів, пов'язаних з відчуженням учасниками або засновниками частини свого майна (господарських засобів).

Таблиця 2.16 містить господарські операції, які характеризують взаємовідносини підприємства з учасниками.

Синтетичний облік за кредитом рахунка 67 «Розрахунки з учасниками» ведуть в журналі-ордері №3 у розділі 2; аналітичний облік знаходиться в оборотній відомості, яка містить такі дані, як прізвище учасника, його адреса, кількість акцій, загальна вартість акцій, нарахування та виплата дивідендів. Видача оформляється через платіжну відомість.

Таблиця 2.16

Типова кореспонденція по рахунку 67 «Розрахунки з учасниками»

№ п/п	Зміст операцій	Кореспондуючий рахунок	
		Дебет	Кредит
1	Виплачено дивіденди за акції підприємства	67	30
2.	Перераховано дивіденди іногороднім акціонерам	67	31
3.	Зараховано борг підзвітної особи за рахунок дивідендів	67	37
4.	Реінвестовано дивіденди на збільшення номінальної вартості акцій	67	40
5.	Внесено до зареєстрованого капіталу отримані акціонером дивіденди	67	46
6.	Нараховано податок на доходи фізичних осіб на дивіденди	67	64
7.	Видано дивіденди продукцією, роботами, послугами	67	70
8.	Видано дивіденди іншими оборотними активами	67	71
9.	Погашено орендні платежі учасника за необоротними активами	67	74
10	Зменшена номінальна вартість акцій за рішенням зборів	40	67
11	Нараховано дивіденди акціонерам	44	67

Розрахунки за іншими операціями ведуть на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями». П'ять субрахунків відкриваються до цього рахунку: 681 «Розрахунки за авансами отриманими», 682 «Внутрішні розрахунки», Внутрішньогосподарські розрахунки (683), Розрахунки за нарахованими процентами (684) і розрахунки з іншими кредиторами (685).

Для обліку отриманих авансів під заставу матеріальних цінностей чи виконання робіт використовується субрахунок 681 «Розрахунки за авансами отриманими». Це також стосується сум попередньої оплати покупцями та замовниками рахунків постачальника за продукцію та виконані роботи.

Перерахування авансів постачальникам оформляється записом:

Дт 681 «Розрахунки за авансами отриманими»;

Кт 31 «Рахунки в банках».

При отриманні від постачальників матеріальних цінностей:

Дт 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 15 «Капітальні інвестиції» (на суму без ПДВ);

Дт 641 «Розрахунки за податками» (на ПДВ);

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» (на загальну суму).

Погашення заборгованості постачальнику:

Дт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» (на загальну суму);

Кт 681 «Розрахунки за авансами отриманими» (зарахування раніше перерахованого авансу);

Кт 31 «Рахунки в банках» (різниця між сумою рахунка й авансом).

При отриманні від покупців авансів за матеріали і роботи складаються записи:

Дт 31 «Рахунки в банках»;

Кт 681 «Розрахунки за авансами отриманими».

Відвантаження продукції чи виконання робіт для покупців:

Дт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»;

Кт 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;

Кт 702 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Отримання платежів за реалізовану продукцію чи роботи:

Дт 31 «Рахунки в банках» (різниця між загальною сумою платежів та раніше отриманими авансами);

Дт 681 «Розрахунки за авансами отриманими» (зарахування раніше отриманого авансу);

Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» (на повну належну до оплати суму).

Цей рахунок може мати дебетовий залишок (якщо аванси перераховано більше, ніж отримано продукції) або кредитовий залишок (якщо отримано більше авансів, ніж реалізовано продукції).

Аналітичний облік має проводитися окремо за кожним із субрахунків.

На субрахунку 682 "Внутрішні розрахунки" ведуться розрахунки за всіма видами періодичних розрахунків з дочірніми підприємствами (передача та отримання довгострокових фінансових інвестицій, капітальних вкладень, матеріальних цінностей, готової продукції, робіт чи послуг, грошових коштів, фінансової допомоги тощо).

Таким чином, субрахунок 682 може кореспондувати з такими рахунками: 20 «Виробничі запаси» (матеріальні цінності); 12 «Нематеріальні активи»; 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»; 15 «Капітальні інвестиції» (основні засоби та необоротні матеріальні активи); 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» (вартість МШП); 28 «Товари» (вартість товарів); 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» (грошові кошти); 35 «Поточні фінансові інвестиції» (акції, облігації).

Векселі, позики, забезпечення та інші операції можуть також передаватися чи отримуватися від дочірніх підприємств.

Сальдо на субрахунку 682 може бути дебетовим чи кредитовим, але дебетове сальдо даного підприємства повинно дорівнювати кредитовому сальдо материнського підприємства. Необхідно чітко визначити операції, які повинні відображатися на субрахунку 682, щоб відобразити сальдо. На це потрібно звертати увагу.

Оскільки суми субрахунку 682 взаємопогашаються, вони не відображаються в консолідованому звіті.

Розрахунки з виробничими одиницями та господарствами, виділеними на самостійний (окремий) баланс, обліковуються на субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки». На цьому субрахунку відображаються записи з різних операцій, таких як взаємний відпуск матеріальних цінностей,

реалізація продукції, робіт і послуг, передача витрат на загальноуправлінську діяльність, виплата заробітної плати тощо.

Субрахунок 683 дебетується при відпуску цінностей, продукції, робіт, послуг та інших операціях:

Дт 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»;

Кт 20 «Виробничі запаси»;

Кт 15 «Капітальні інвестиції»;

Кт 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;

Кт 23 «Виробництво»;

Кт 26 «Готова продукція»;

Кт 28 «Товари»;

Кт 30 «Готівка»;

Кт 31 «Рахунки в банках».

Можуть також використовуватися рахунки векселів, позик, забезпечення та інших операцій.

Аналогічні операції відображаються в дебеті різних рахунків (15, 20, 22, 26, 28, 30, 31, 50, 60, 63, 91, 92, 93, 94, 99) та кредит 683 «Внутрішньогосподарські витрати».

Крім того, можуть використовуватися рахунки векселів, позик, забезпечення та інших типів платежів.

Аналогічні операції відображені в дебеті різних рахунків (15, 20, 22, 26, 28, 30, 31, 50, 60, 63, 91, 92, 93, 94, 99) і кредиті 683 «Внутрішньогосподарські витрати».

У цьому субрахунку можуть бути як дебетові, так і кредитові залишки, тому вони відображаються в балансі розгорнуто за різними структурними одиницями. Дебетове сальдо в активі, а кредитове сальдо в пасиві.

Аналітичний облік ведеться у спеціальній оборотній відомості за структурними одиницями, які виділені на самостійний баланс. У середині цієї відомості окремі операції групуються за різними темами, наприклад, розрахунки готівкою, матеріали, тару та паливо. Таким чином можна

структурувати заборгованість і полегшити взаємну звірку розрахунків між головним підприємством і його підрозділами.

Субрахунок 684 «Розрахунки за нарахованими процентами» призначений для обліку процентів за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит, використання майна, отриманого в користування (фінансова та операційна оренда), а також інших операцій.

На кредиті субрахунку 684 відображаються суми процентів, нарахованих або наданих взамін процентів послуг: Дт 15 «Капітальні інвестиції», Дт 12 «Нематеріальні активи», Дт 23 «Виробництво», Кт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами».

Проценти та комісійні за векселями, а також банкам нараховуються в дебеті: Дт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами»; Кт 50 «Довгострокові позики» (списання нарахованих процентів на основну суму боргу); Кт 55 «Інші довгострокові зобов'язання».

Якщо вони сплачуються регулярно, банкові проценти на фактичну заборгованість за позиками нараховуються в Дт 951 «Проценти за кредит» і Кт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами». Проценти, нараховані на інші позики, не банківські (облігації), можна знайти в Дт 952 «Інші фінансові витрати» та Кт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами». Коли проценти сплачуються після закінчення терміну дії кредитної угоди банку, вони повинні бути записані в Дт 951 «Проценти за кредит»; Кт 501 «Довгострокові позики»; або Дт 952 «Інші фінансові витрати»; Кт 505 «Інші довгострокові позики». Проценти за позиками можна погасити за допомогою двох рахунків: Дт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами» і Кт 31 «Рахунки в банках».

Проценти, нараховані за векселями та облігаціями, можна відобразити на рахунках Кт 522 «Премія за випущеними облігаціями», яка містить проценти за облігаціями за рахунок амортизації премії, і Дт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами».

Облігації, випущені з премією, мають такі записи: Дт 952 «Інші фінансові витрати», що означає різницю між премією та процентами; Дт 522 «Премія за

випущеними облігаціями», що означає загальну суму премії; і Кт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами».

Облігації, випущені з дисконтом, мають такі реквізити: Дт 952 «Інші фінансові витрати» (сума амортизації дисконту процентів), Кт 523 «Дисконт за випущеними облігаціями» (сума амортизації дисконту) і Кт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами».

Проценти за облігаціями сплачуються за допомогою записів Дт 684 «Розрахунки за нарахованими процентами»; Кт 31 «Рахунки в банках» або 30 «Готівка».

На рахунках Дт 31 «Рахунки в банках» і Кт 684 відображаються розрахунки за нарахованими процентами та проценти за оренду, отримані підприємством.

Різниця між отриманими та сплаченими процентами показує, наскільки добре підприємства працювало з цими операціями.

Розрахунки з іншими кредиторами ведуться на субрахунку 685 за такими операціями, облік яких не можна здійснити на перших чотирьох субрахунках, а саме:

- розрахунки з мешканцями житлових будинків та гуртожитків;
- з організаціями некомерційного характеру (науково-дослідні установи, навчальні заклади, установи охорони здоров'я, культури, спорту тощо);
- з орендарями нежитлових приміщень житлово-комунального господарства;
- з батьками дітей, які знаходяться у дошкільних закладах;
- за іншими операціями з юридичними і фізичними особами.

Кореспонденція рахунків може бути різною залежно від того, як взаємодіють сторони та які форми розрахунків використовуються.

У дебеті субрахунку 685 відображається передача грошей, майна, робіт і послуг іншим особам, а в кредиті — отримання від них грошей, майна та послуг.

Отже, сальдо за розрахунками з різними дебіторами може бути дебетовим чи кредитовим, тому сальдо слід виводити окремо для кожної компанії чи особи в оборотній відомості аналітичного обліку. Дебетове сальдо відображається в активі балансу, кредитове — в пасиві.

У першому розділі журналу 3 представлений синтетичний облік за кредитом рахунка 68 «Розрахунки за іншими операціями», тоді як аналітичний облік представлений у відомості 3.5, яка містить такі дані: номер запису; номер документа; найменування кредитора; сальдо на початок місяця (дата виникнення заборгованості, дебет, кредит) з кредиту рахунків (14, 19, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 41, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 55, 60 та ін.); з кредит Методика обліку включає створення відомості, а потім перенесення кредитових оборотів у журнал 3, а потім у Головну книгу.

Рахунок 69 «Доходи майбутніх періодів» є двійником рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів». Методологічний прийом, за допомогою якого доходи або витрати приймаються на облік один раз, а потім рівномірно списуються протягом певного періоду і відносяться на той чи інший період за розрахунком, є спільним у них.

Дохід, отриманий від орендної плати за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи, а також авансові орендні платежі; підписка на газети, журнали, періодичні та довідкові видання; виручка від замовників за вантажні перевезення; проїзні квитки на приміський транспорт; абонентська плата за послуги зв'язку, тощо, належать до доходів майбутніх періодів.

Сума майбутніх доходів відображається в кредитному рахунку 69: Дт 30 «Готівка» (внесено в касу за послуги, підписку, абонентну плату); Дт 31 «Рахунки в банках» (перераховано різними особами за послуги); Дт 70 «Дохід від реалізації» (доходи від реалізації продукції, робіт чи послуг звітного періоду, які відносяться до майбутніх періодів — виручка за вантажні перевезення, внесена як аванс.

Зменшення суми доходів і включення їх у доходи звітного періоду відображається в дебеті рахунка 69: Дт 69 «Доходи майбутніх періодів»; Кт 18

«Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» (повернута орендна плата); Кт 30 «Готівка» (повернута готівкою орендна плата); Кт 31 «Рахунки в банках» (повернута орендна плата через банк); К

У другому розділі журналу 3 ведеться синтетичний облік за кредитом рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів». Аналітичний облік ведеться в оборотній відомості, яку потрібно розробити самостійно, у якій відображаються види доходів, дата їх утворення, період списання та загальна сума доходу звітного періоду.

2.3 Внутрішній та зовнішній аудит розрахункових операцій підприємства за поточними і довгостроковими зобов'язаннями

Підприємства можуть запропонувати зовнішнього аудитора для перевірки правильності ведення бухгалтерського обліку в цілому та кредиторської заборгованості.

Зовнішній аудитор повинен звітувати перед компанією про відповідні результати та подати аудиторський висновок керівництву.

Внутрішні аудити є частиною внутрішнього контролю на конкретному підприємстві. Контроль здійснюється відповідним підрозділом підприємства. Працівники цього підприємства чи господарства підпорядковуються напряму керівництву підприємства.

Багато підприємств потребують служби внутрішньої перевірки, оскільки керівники підприємств і підрозділів не в змозі щоденно контролювати роботу всього підприємства та його окремих підрозділів. В багатьох державах внутрішній аудит використовується лише як консультативна послуга щодо того, як зробити бізнес більш економічним. Хоча існують суттєві відмінності між внутрішнім і зовнішнім аудитом, обидва є необхідним і доповнюють один одного.

Внутрішній аудит є однією з найважливіших частин успішного управління компанією в умовах укрупнення. Цей контроль є результатом бажання власників або керівників підприємства знати про ситуацію на своєму підприємстві.

Для ефективного проведення внутрішнього аудиту надзвичайно важливо, щоб аудитори детально записували результати своїх перевірок. Це називається принципом документації. Це є важливим доказом того, що аудиторська перевірка була проведена відповідно до стандартних аудиторських процедур.

Внутрішній аудит слід проводити у певній послідовності, щоб досягти найкращих результатів (рис. 2.5).

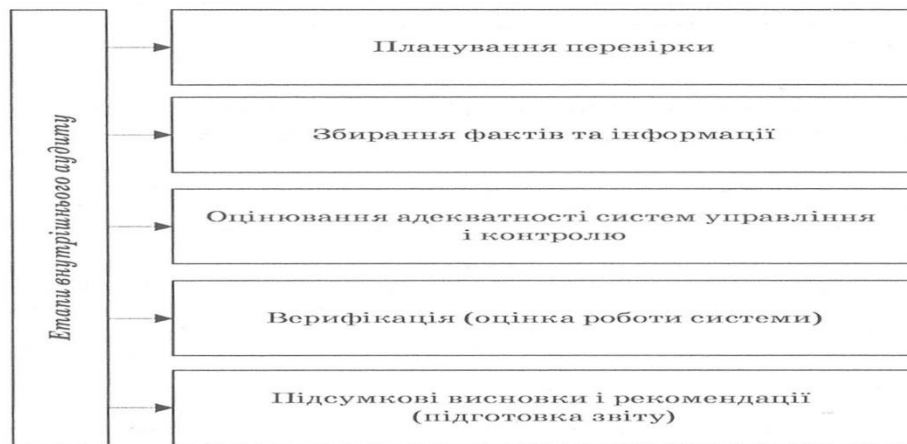

Рис. 2.5 Послідовність та етапи проведення внутрішнього аудиту

Аудитор використовує низку нормативних актів для проведення аудиту.

Положенні бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» та 2 «Баланс» визначають методологічні основи формування інформації про зобов'язання в бухгалтерському обліку та її розкриття у фінансовій звітності.

Внутрішня нормативна база складається з методичних, вказівок і розпорядчих документів, які стосуються управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, наприклад наказів, розпоряджень і посадових інструкцій.

Завдання їх перевірки можна сформулювати, враховуючи особливості оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань. До таких завдань належить: перевірка правильності складання первинної документації з формування зобов'язань; правильності визначення зобов'язань; правильності їх оцінки та класифікації; реальності утворення зобов'язань; своєчасності погашення зобов'язань; правильності бухгалтерського обліку зобов'язань; і правильності вирахування та платежу відповідних податків і платежів.

Інвентаризація та документальний контроль є двома основними методами, за допомогою яких аудитор виконує свої обов'язки.

Під час інвентаризації кредиторської заборгованості комісія робить виписки, які показують (вказують) на наявність кредиторської заборгованості. Крім того, комісія запитує постачальників надати розрахунково-платіжні документи за невідфактуровані товари. Ці документи повинні підтвердити, чи є у них борг.

При перевірці поточних зобов'язань підприємства необхідно використовувати дані первинних документів, серед яких банківські виписки, видаткові касові накладні, переоцінка, платіжні накладні, рахунки-фактури, претензії, розрахунки та проміжні договори між банком і підприємством, пов'язані з короткостроковими зобов'язаннями підприємства. строкові позики Бухгалтерські розписки, техніко-економічні демонстрації, банківські виписки (при утриманні відсотків з розрахункового рахунку), нормативні документи,

бухгалтерська звітність, банківські пам'ятні листи, банківські виписки за позичковими рахунками, договори застави, договори страхування неповернення кредиту; Додаткові договори типу кредитних договорів підтверджують видачу короткострокових векселів, векселів, прийом і передачу векселів, банківські виписки, касові розрахункові ордери, бухгалтерські реєстри тощо.

Виписки банку, платіжні доручення, розрахунки та довідки бухгалтерії, кредитні договори, додаткові угоди до кредитних договорів та інші первинні документи використовуються при перевірці поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.

Первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, такі як накладні, договори купівлі-продажу, рахунки-фактури, рахунки, акти приймання робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні тощо, є основними джерелами інформації для перевірки операцій із зобов'язаннями.

При перевірці розрахунків за податками і платежами первинні документи, такі як податкові накладні, розрахунки бухгалтерії, виписки банку та платіжні доручення, служать джерелами інформації.

Накази про прийняття на роботу або звільнення працівників, листи з обліку кадрів, особові картки працівників, таблиці обліку використання робочого часу, складська документація щодо оприбуткування продукції, акти приймання виконаних робіт, маршрутні листи, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, видаткові касові ордери, відрядні довідки, розрахунки бухгалтерії, дані (книжки,

Первинні документи, такі як бухгалтерські звіти, виписки банків, розрахункові платіжні відомості, видаткові касові ордери, прибуткові касові ордери та платіжні доручення, є джерелами інформації про розрахунки за страхуванням.

Статут, установчий договір, накладні, видаткові та прибуткові касові ордери, довідки та розрахунки бухгалтерії та інші первинні документи є основними первинними документами, якими користується аудитор для отримання необхідної інформації під час перевірки розрахунків з учасниками.

Накладні, податкові накладні, прибуткові та видаткові касові ордери, претензії, виписки банку, рахунки-фактури, розрахунки бухгалтерії тощо є

джерелами інформації для аудитора, коли він перевіряє розрахунки компанії з іншими операціями. Облікові реєстри та фінансова звітність підприємства також є основним джерелом інформації для аудитора під час перевірки зобов'язань підприємства (таб. 2.17).

Таблиця 2.17

Розкриття інформації в облікових реєстрах та фінансовій звітності для аудиту

Шифр та назва рахунку	Реєстри обліку	Номер рядка
60 “Короткострокові кредити банків”	Журнал 2	500
61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями”	Журнал 3	510
62 “Короткострокові векселі видані”	Журнал 3, відомість 3,4	520
63 “Розрахунки з постачальниками і підрядниками”	Журнал 3, відомість 3,3	530
64 “Розрахунки за податками і платежами”	Журнал 3, відомість 3,6	170, 550,560
65 “Розрахунки за страхуванням ”	Журнал 5, 5-А	570
66 “Розрахунки за виплатами працівникам”	Журнал 5, 5-А	580
67 “Розрахунки з учасниками ”	Журнал 3	590
68 “Розрахунки за іншими операціями”	Журнал 3, відомість 3,5	200 540 600 610
69 «Доходи майбутніх періодів»	Журнал 3	630

Аудитор визначає послідовність аудиту. При плануванні перевірки необхідно в першу чергу вибрати таку групу зобов'язань, яка дозволить виявити найбільше порушників.

Варто відмітити, що на досліджуваному підприємстві не створено послуг і не проводиться аудит як внутрішній, так і зовнішній.

Розділ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ПОТОЧНИХ І ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

3.1. Організаційні аспекти вдосконалення обліку і аудиту розрахунків за поточними і довгостроковими зобов'язаннями

Погіршення фінансового стану підприємств в Україні також було спричинено змінами в законодавстві, інфляцією та коливаннями курсу валюти. У роботах відомих українських дослідників розглядаються проблеми розрахунків з дебіторами та кредиторами, а також напрями їх вирішення (рис. 3.1).

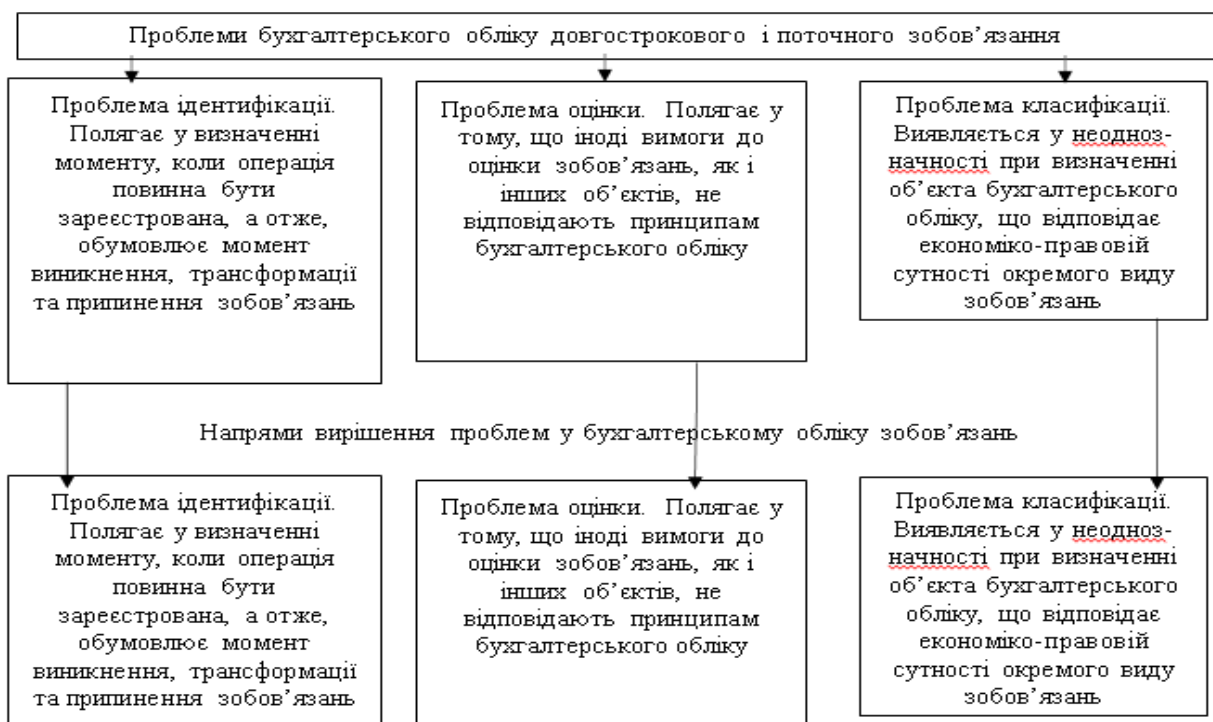

Рис. 3.1. Проблеми бухгалтерського обліку зобов'язань та напрями їх вирішення

Удосконалення процесу використання методів бухгалтерського обліку та його компонентів може допомогти вирішити проблеми, пов'язані з бухгалтерським обліком, які стосуються як поточних, так і довгострокових зобов'язань (табл. 3.1).

Рішення проблем бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості шляхом удосконалення частини його методу

Елемент методу бухобліку	Проблеми обліку		
	Проблема ідентифікації	Проблеми оцінки	Проблеми класифікації
Баланс	Величина зобов'язань у балансі визначається шляхом їх ідентифікації та оцінки		Звітні зобов'язання повинні бути класифіковані за термінами погашення та типами цивільно-правових відносин
Звітність	Форми звітності містять розміри зобов'язань, особливо їх кількість за кожним видом	Використання принципу періодичності вимагає проведення оцінки на дату балансу	

У результаті нашого дослідження ми виявили, що в економічній літературі наводяться основні проблеми ведення обліку за розрахунками з дебіторами та кредиторами, які досі не вирішені, і до них можна віднести: виникнення кризи неплатежів, постійні зміни законодавства та інші фактори.

Зміни в структурі та формах первинних документів (податкова накладна), використання неліцензійних комп'ютерних програм для ведення обліку, неправильне оцінювання та відображення довгострокових і поточних зобов'язань у бухгалтерському обліку, формування та витрачання резерву сумнівних боргів не за призначенням і т. д.

На основі вищезазначеного управлінський склад кожного підприємства повинен бути зацікавлений у швидкому прийнятті ефективних управлінських рішень і у запобіганні негативним фінансовим проявам.

На нашу думку, введення нового структурного підрозділу в адміністративний склад є однією з ефективних рішень, прийнятих великим підприємством. Цей підрозділ буде постійно контролювати внутрішні операції компанії. На нашу думку, це має бути відділ внутрішнього аудиту. Основним завданням цього структурного підрозділу має бути надання управлінському складу підприємства достовірної, оперативної та перевіреної інформації, щоб вони могли приймати та удосконалювати подальші рішення. Отже, при виконанні своїх обов'язків внутрішній аудиторський відділ повинен надавати перевагу використанню наступних функціональних елементів. (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Функції внутрішнього аудиту розрахунків із контрагентами

На нашу думку, створення відділу внутрішнього аудиту в призведе до наступного:

- забезпечення стійкості та розвитку організації підприємства в умовах пандемії та постійної конкуренції;
- забезпечення збереження та результативного використання ресурсів та потенціалу підприємства;
- швидке виявлення та зменшення фінансових, комерційних та інших ризиків під час управління підприємством;
- створення адекватної сучасної системи інформаційного простору для всіх рівнів управління
- швидке адаптування підприємства до трансформації деяких структурних підрозділів.

Дослідження показало, що управління не розробляє та не схвалює наказ про облікову політику підприємства. Вважаємо, що цей документ повинен висвітлювати всі багатогранні сторони взаєморозрахунків між контрагентами, щоб створити ефективний організаційний обліковий процес.

Забезпечення високоякісного облікового персоналу компанії має вирішальне значення для ефективного управління процесом обліку поточних і довгострокових зобов'язань. Обліковий персонал повинен неперервно ознайомлюватися з останніми змінами в законодавстві. Вони також повинні стежити за формуванням і погашенням дебіторської та кредиторської заборгованості.

Зазначимо, що оптимізаційні заходи необхідні для покращення облікового процесу щодо обліку поточних і довгострокових зобов'язань. Ми вважаємо, що ці заходи скоротять час роботи облікового апарату, вплив людського фактору та пришвидшують обліковий процес. Ми пропонуємо перелік заходів оптимізації для ПФ Білак у таблиці 3.2.

Стратегічні плани роботи повинні бути розроблені та реалізовані, щоб дати компанії можливість розвиватися в майбутньому.

Розробка та впровадження стратегічних планів діяльності ПФ "Білаки" створять фундамент для перспективного розвитку підприємства. Заплановані заходи в стратегічному плані спрямовані на:

- Знаходження нових бізнес-партнерів для розширення співпраці та ринкових можливостей.
- Проведення ефективної маркетингової роботи для підвищення визнаності та привертання цільової аудиторії.
- Розширення ринків збуту продукції (товарів, робіт, послуг) для диверсифікації джерел прибутку.
- Використання новітніх технологій з метою підвищення ефективності виробництва та якості продукції. Застосування автоматизованого обліку для оптимізації управлінських процесів та забезпечення точності фінансової звітності.

Шляхи оптимізації обліку і управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства

№	Напрямок удосконалення
1	Впровадження стратегічного плану розвитку підприємства, заснованого на аналізі витрат і користі, дозволяє оцінити готовність систем та ідентифікувати потенційних партнерів-постачальників. Де це можливо, рекомендується застосовувати електронні платежі для здійснення розрахунків та вирішення фінансових зобов'язань.
2	Об'єднання систем закупівель, кредиторського обліку та системи обліку приймання для підвищення ефективності та уникнення помилок.
3	Аналіз першопричин проблем з кредиторською заборгованістю з метою ідентифікації областей для удосконалення процесу.
4	Впровадження показників ефективності для нагляду та звітності щодо якості та своєчасності інформації, що стосується кожного окремого постачальника.
5	Аналіз можливостей обробки без рахунку-фактури, що дозволяє підприємству здійснювати оплату при отриманні матеріалів або товарів за зазначеними угодованими цінами, а не при отриманні офіційного рахунку-фактури.
6	Оцінка різних етапів процесів кредиторської заборгованості та їх уніфікація для стандартизації як єдиного загального процесу.
7	Опрацювання кредиторської заборгованості повинно відбуватися за допомогою централізованого відділу і не має розподілятися між різними відділами підприємства.
8	Впровадження функціональних можливостей системи для автоматичної генерації платежів за рахунками-фактурами у визначені терміни, згідно з установленими політиками, які враховують допустимі затримки в оплаті.
9	Впровадження функціональних можливостей системи для автоматичного порівняння рахунку-фактури постачальника з відповідними підтверджуючими документами.
10	Впровадження технології цифрової візуалізації, яка взаємодіє з існуючою комп'ютерною системою для індексації документів.

➤ Визначення пропущених можливостей та впровадження заходів для уникнення втрат у майбутньому.

➤ Ефективне впровадження сучасних необоротних активів для підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

➤ Запобігання неефективній діяльності управлінського складу підприємства через впровадження ефективних контрольних та управлінських механізмів.

Ці напрямки спільно визначають стратегічну карту розвитку підприємства, сприяючи його конкурентоспроможності та сталому зростанню.

3.2. Запровадження міжнародних стандартів обліку і звітності розрахунків за зобов'язаннями

П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначає стандарти бухгалтерського обліку щодо зобов'язань і розкриття їх у фінансовій звітності в Україні.

У міжнародній практиці МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 10 «Непередбачені події та події, які сталися після дати балансу», МСБО 12 «Податки на прибуток», МСБО 17 «Оренда», МСБО 19 «Виплати працівникам», МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». Здійснюючи облік фінансових витрат користуються МСБО 23, яке називається «Витрати на позики».

Хоча критерії класифікації зобов'язань можуть бути різними, основою класифікації є розподіл зобов'язань в залежності від строку, першочергово слід розглядати зобов'язання за терміном погашення. У порівнянні з П(С)БО, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСБО) дозволяють класифікацію зобов'язань як поточних і довгострокових. На відміну від цього підходу, в українському бухгалтерському обліку зобов'язання можуть бути як поточними, так і довгостроковими, представляючи суттєву відмінність. Проте, основна ідея залишається незмінною: довгострокові або непоточні зобов'язання мають бути погашені протягом більшої частини операційного циклу підприємства.

Крім того, поняття «операційного циклу», яке визначається як дванадцятимісячний період, залишається незмінним як у національних, так і в міжнародних стандартах.

В Європі довгострокові зобов'язання є найціннішими фінансовими ресурсами. Історія пояснює це тим, що кредитори, на відміну від власників, не мають права впливати на прийняття рішень щодо бізнесу. Крім того, виплата відсотків за довгостроковою заборгованістю вираховується з суми доходів, що оподатковуються податком на прибуток. Таким типом заборгованості є векселі до виплати, облігації та пенсійні зобов'язання.

Проаналізуємо вітчизняні та міжнародні стандарти обліку, такі як П(С)БО 11, НП(С)БО 1, МСБО 37 і МСБО 1, щоб розглянути спільні та відмінні аспекти обліку поточних і довгострокових зобов'язань.

Крім того, ми плануємо включити додатковий нормативно-правовий документ, який забезпечить концептуальну основу для фінансової звітності. Його користь полягає в тому, що він корисний для багатьох зацікавлених сторін, особливо для тих, хто складає фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів. З іншого боку, міжнародні стандарти висвітлюють певні проблеми на концептуальному рівні, хоча вони не відображаються в них. Навіть при тому, що цей документ не може бути визнаний як стандарт, він відіграє важливу роль у формуванні фінансової звітності та в процесі розробки міжнародних стандартів. Для обґрунтування висновків розглядатимемо зміст нормативних документів за основними критеріями, такими як трактування понять, визнання та оцінка довгострокових та поточних зобов'язань. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Облік довгострокових і поточних зобов'язань здійснюється відповідно до національних та міжнародних нормативно-правових документів

Порівняльний критерій	НП(С)БО	МСБО	Концептуальна основа фінансової звітності	Висновок
1	2	3	4	5
Нормативно-правові документи, що регламентують облік довгострокових зобов'язань	П(С)БО 11 «Зобов'язання» в редакції від 29.10.2019 р.; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» в редакції від 23.07.2019 р.	МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» в редакції від 01.01.2012 р.; МСБО 1 «Подання фінансових звітів» в редакції від 01.01.2012 р.	Концептуальна основа фінансової звітності » в редакції від 01.09.2010 р.	Сутність зазначених нормативно-правових документів та їх сфера застосування майже збігається, тому їх можна вважати подібними між собою.
Поняття довгострокового зобов'язання	Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, що не є поточними зобов'язаннями.	Непоточні зобов'язання – усі інші зобов'язання, що не класифікуються як поточні. При цьому поточні	Відсутнє поняття довгострокового зобов'язання.	Трактування довгострокового зобов'язання
	операційного циклу			повністю збігається як у вітчизняних, так і в міжнародних

	підприємства. При цьому поточні зобов'язання – це зобов'язання, що будуть погашені протягом	зобов'язання – це зобов'язання, погашення яких очікується в ході нормального операційного циклу.		стандартах. У Концептуальній основі висвітлюється лише визначення «зобов'язання».
Визнання зобов'язання (у т.ч. довгострокового)	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.	Відсутнє визнання зобов'язання	Зобов'язання визнається в балансі, коли ймовірно, що в результаті погашення існуючого зобов'язання відбудеться вибуття ресурсів, які втілюють економічні вигоди, і суму, за якою буде погашено зобов'язання, можна достовірно виміряти.	Визнання даного об'єкту бухгалтерського обліку у вітчизняному стандарті та Концептуальній основі ідентичні, так як умови залишаються однаковими в обох нормативних документах. У свою чергу, в МСБО відсутнє відображення визнання зобов'язань.
Оцінка довгострокового зобов'язання	Довгострокові зобов'язання відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.	Відсутня оцінка довгострокового зобов'язання	Зобов'язання відображаються у фінансових звітах за: а) історичною собівартістю – за сумою надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання, або, за деяких інших обставин, за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів; б) поточною собівартістю – за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів; в) вартістю реалізації – за вартістю їх погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів; г) теперішньою вартістю – за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів.	У національних стандартах обліку, на відміну від міжнародних, чітко визначено порядок оцінки довгострокового зобов'язання. В свою чергу, в Концептуальній основі наведено оцінку зобов'язань з різним ступенем та в різних комбінаціях, проте не конкретизовано за якою саме вартістю обліковувати довгострокові зобов'язання у фінансовій звітності.

За допомогою порівняльної характеристики довгострокових і поточних зобов'язань можна побачити спільні та відмінні ознаки, як показано в табл. 3.3.

Наприклад, трактування поняття «зобов'язання» у П(С)БО та МСБО ідентичні. Щоб досягти єдиного розуміння облікової категорії, пропонується розглядати довгострокове зобов'язання як зобов'язання, яке виникає під час операційної діяльності підприємства та підлягає поверненню протягом терміну, який перевищує один рік.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не містять інформації про визнання та оцінку поточних і довгострокових зобов'язань. Однак ця інформація міститься в Концептуальній основі фінансової звітності. До речі, нормативний зміст НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дуже схожий на цей документ у національному бухгалтерському обліку. Таким чином, основна відмінність у даних критеріїв спостерігається лише під час оцінки довгострокового зобов'язання. У цілому процес гармонізації національних і міжнародних стандартів можна вважати успішним.

Структура стандартів П(С)БО 11 і МСБО 37 є основною відмінністю між ними. Таким чином, МСБО 37 регулює визнання, оцінку та розкриття забезпечень, а також відображення умовних зобов'язань і умовних активів. З іншого боку, П(С)БО 11 містить менше інформації та має менший обсяг. На рис. 3.3 показано зміст стандартів для більш детального розгляду та порівняння.

Як зазначалося вище, П(С)БО 11 «Зобов'язання» є основним документом, який регулює облік зобов'язань в Україні. Однак у міжнародній практиці немає одного стандарту, який регулює зобов'язання в цілому, особливо довгострокові, тому деталі про їх визнання та оцінку містяться в різних стандартах.

Крім того, структура відрізняється від національного та міжнародного стандарту. Стандарти, які регулюють облік поточних і довгострокових зобов'язань, не містяться в окремих стандартах; вони містяться в багатьох нормативно-правових документах, які мають значні відмінності та подібності між національними стандартами. Зрозуміло, що всі зміни, пов'язані з обліком поточних і довгострокових зобов'язань, повинні бути відображені в Наказі про облікову політику підприємства. Однак немає офіційних рекомендацій щодо внесення змін до даних, тому головний бухгалтер повинен самостійно

Рис. 3.3. Зіставлення сутності та структури П(С)БО 11 «Зобов'язання» та МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»

пояснити всі важливі нюанси облікової політики, щоб запобігти неприємним ситуаціям під час перевірок.

Основним напрямком удосконалення обліку довгострокових і поточних зобов'язань буде реформа національних стандартів. Це можна досягти шляхом ретельного перегляду всіх законів і правил, що стосуються обліку, оцінки, визнання та відображення в бухгалтерському обліку довгострокових і поточних зобов'язань.

3.3. Використання новітніх комп'ютерних технологій в облікових процесах при розрахунках за поточними і довгостроковими зобов'язаннями

Впровадження автоматизованих форм обліку є важливим кроком до покращення обліку в контексті використання сучасних електронних обчислювальних машин і нових методів бухгалтерського обліку. Принцип

безперервної обробки облікової інформації лежить в основі автоматизації обліку.

Автоматизовані форми обліку значно перевершують ручні. Усі ручні форми бухгалтерського обліку обробляють дані від первинного документу до балансу шляхом послідовної реєстрації даних у різних реєстрах, отримання підсумків різних рівнів і внесення відповідних записів у наступний реєстр. Таким чином, неминуче дублювання даних, тобто перенесення результатів з одного реєстру в інший. Для отримання підсумку за будь-якою ознакою необхідно спочатку згрупувати однорідні операції у відповідному реєстрі, аби провести подальше загальне групування за отриманими згрупованими операціями.

При обробці даних автоматизація дозволяє:

- можливість отримувати облікові реєстри в будь-яку дату, не чекаючи скінчення облікового періоду, що значно підвищує оперативність бухгалтерського обліку;
- значно покращити аналітичність обліку, оскільки операції групуються за спільними ознаками під час комп'ютеризації обробки інформації;
- визволити час обліковому персоналу для проведення аналізу вхідної та вихідної інформації;
- систематично здійснювати аналіз різних аспектів діяльності;
- робити більшість форм бухгалтерської звітності в автоматизованому режимі;
- оперативно перебудовувати технологію ведення обліку за допомогою наявних у системі баз даних відповідно до організаційних та нормативних змін;
- отримувати результати обробки облікової інформації на екрані монітора або друкувати їх в будь-який момент часу;
- значно прискорити обробку даних обліку, що сприяє вчасності обліку.

Отже, запровадження автоматизованої форми обліку є надзвичайно важливим кроком щодо покращення процесів обліку в та інших

компаніях. Комп'ютерні програми дозволяють автоматизувати роботу бухгалтера та підвищити процес реєстрації господарських операцій.

Для автоматизації обліку необхідно реалізувати ряд заходів, зокрема визначити оптимальний комплекс взаємопов'язаних, сумісних засобів обчислювальної та офісної техніки, програмного забезпечення та вирішити інші ключові аспекти щодо впровадження цієї системи. Це вимагає суттєвих фінансових вкладень, проте, враховуючи переваги автоматизованого обліку порівняно з ручним, ці витрати будуть виправданими.

Автоматизація обліково-планових робіт сприяє високому рівню організації праці працівників у сфері управління, дозволяє суттєво скоротити час, витрачений на обчислення і розрахунки, а також створює умови для підвищення продуктивності праці і здешевлення облікового апарату.

Використовуючи АРМ бухгалтера, автоматизована система обробки економічної інформації з обліку реалізованої продукції дозволяє виконувати наступні завдання:

- облік і аудит швидкого надходження платежів від клієнтів за товари, які були відправлені;
- визначення податку на додану вартість, який слід включити в бюджет;
- створення бухгалтерських записів з реалізації продукції та розподіл невиробничих витрат, пов'язаних зі збутом продукції.

АРМ бухгалтера з обліку списання зі складу і реалізації готової продукції включає інформаційно пов'язані завдання, пов'язані з завданнями інших АРМ бухгалтера (рис 3.4).

АРМ бухгалтера з обліку зобов'язань отримує інформацію з таких АРМБ:

- АРМБ з обліку матеріальних цінностей — інформація про відпуск товарів, напівфабрикатів і матеріальних цінностей;
- АРМБ з обліку розрахунків з оплати праці — інформація про фактичну собівартість товарів.

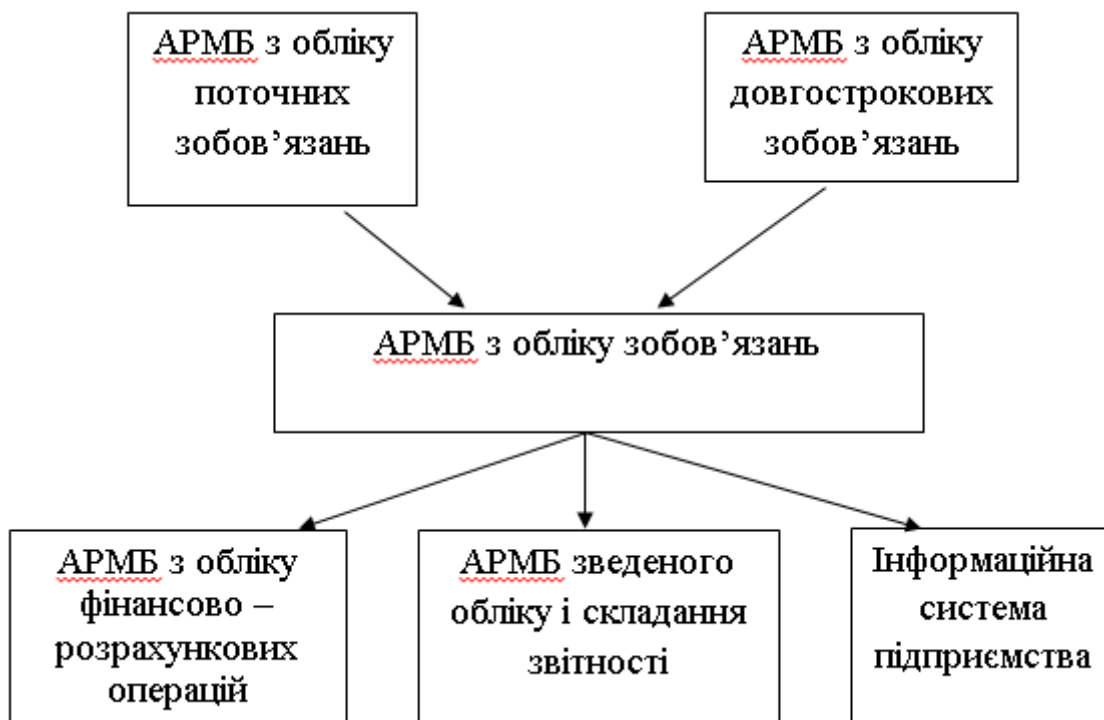

Рис. 3.4. Інформаційна схема взаємозв'язку АРМБ з обліку зобов'язань підприємства

- АРМБ з обліку фінансово-розрахункових документів і невиробничих витрат із інформаційної системи підприємства, яка містить нормативну, планову та дані про доставку по договорах.

Отже, вдосконалення використання обчислювальної техніки в обліку, аналізі господарської діяльності та плануванні сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі [46] є важливим компонентом, який сприяє вдосконаленню управління та покращенню якості економічної інформації. Пропонуємо досліджуваному підприємству використовувати найсучасніші комп'ютерні програми для обліку зобов'язань, такі як «Дебет Плюс», «Агроаналітика», «Медок», «Бухгалтерія +» та інші.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі результатів дослідження можна зробити наступні висновки:

- Відповідно до НП(С)БО № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", зобов'язання - це пасивні заборгованості підприємства, що виникли внаслідок минулих подій і очікується, що їх погашення в майбутньому призведе до витрат ресурсів, які втілюють в собі економічні вигоди. Згідно з бухгалтерським обліком зобов'язання можна класифікувати на поточні і довгострокові.

- Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу або повинні бути погашені протягом цього періоду. Сюди входять такі зобов'язання, як короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, видані короткострокові векселі, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, заборгованість за розрахунками та інші поточні зобов'язання.

- Довгострокові зобов'язання представляють собою фінансові зобов'язання, які підприємство має намір погасити чи виконати протягом тривалого періоду, який зазвичай перевищує один рік від дати складання балансу. До цієї категорії входять довгострокові кредити, випущені векселі, довгострокові орендні зобов'язання та інші фінансові зобов'язання, які мають великий строк погашення..

- Щодо особливостей досліджуваного підприємства, воно було засновано як фермерське господарство «Білаки» у 1994 році під час реорганізації м'ясопереробного підприємства «Самбірчанка». Нове господарство було розділено у 1996 році на, яка займається переробкою та сировини тваринництва, і власне фермерське господарство «Білак».

Розташування на 74 км від обласного центру міста Львів і 3 км від районного центру міста Самбір. На території землекористування добре розвинута дорожня мережа. У селіСамбірського району Львівської області знаходиться центральна садиба

- є головою організації. 1 724 752,00 грн є статутним капіталом фірми.

- Фірма складається з таких структурних підрозділів: група управління в загальному господарством, рільнича бригада, цех тваринництва, ремонтна майстерня, відділ обслуговування, склад і гараж.

- Метою діяльності підприємства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції. ПФ Білаки спеціалізується на продажу зернових культур і м'яса.

- Земля виступає в ролі основного фактора виробництва для господарства; станом на початок 2023 року у землекористуванні було 708 га сільськогосподарських угідь, орендованих фізичними особами, а також землі, які належали померлим і невизначеним громадянам. З них 475 га використовуються для зрошення.

- Що стосується реалізації продукції, можна підтвердити стабільність профілю діяльності підприємства щодо виробництва та реалізації м'яса ВРХ та продуктів його переробки, як показано в даних таблиці 2.3. Так, їх частка протягом дослідження становила 83,29% і 11,93% відповідно.

- Крім того, ми повинні звернути увагу на тенденцію до збільшення частки ріпаку до 3,17% у структурі реалізованої продукції, що робить його основним видом рослинництва на досліджуваному підприємстві.

- Спеціалізація господарства визначається тим, яка частина продукції становить понад половину в структурі товарної продукції. Отже, з отриманих даних видно, що ПФ "Білаки" в Самбірському районі Львівської області спеціалізується у виробництві та переробці м'яса тварин. Зокрема, основна частина продукції тваринництва на цьому підприємстві припадає на вирощування свиней у живій масі, що становить в середньому 0,8% за три роки, та 0,1% на виробництво меду.

- Основні економічні показники діяльності підприємства, представлені в таблиці 2.4, показують, що кількість працівників у 2022 році становила 20 осіб, що на два чоловіки менше ніж у 2020 році; площа сільськогосподарських угідь зросла на 168 га, у тому числі на 55 га ріллі; і вартість реалізованої продукції зросла на 34,4%, а в абсолютному виразі на 4368,1 млн грн. Собівартість проданої продукції зросла на 2919,6 тис. грн., а валовий прибуток зріс на 1089,5 тис. грн. і рівень рентабельності зріс на 3,37 п. (28,7%) відповідно.

- Згідно з табл. 2.5 процесу оцінювання фінансово-господарської діяльності, за цей період вартість майна зросла на 1241,6 тис. грн. За цей період необоротні активи, включаючи основні засоби, зросли на 1931,2 тис. грн. і склали 3376,8 тис. грн. у 2022 році. Оборотні активи складають значну частину майна підприємства.

- Дебіторська заборгованість підприємства зросла на 21798 тис. грн. на кінець року у порівнянні з початком року, згідно з даними про дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги становила 23,0 відсотка від загальної дебіторської заборгованості на кінець 2021 року. Що стосується дебіторської заборгованості розрахунків з бюджетом, то можна сказати, що на початку року вона становила 187 тис. грн. і займала 4,1% від загальної дебіторської заборгованості, але до кінця звітного року її не було. Інша дебіторська заборгованість значно зросла і на кінець року становила 20306 тис. грн. або 77,0 відсотка. Це зростання порівняно з початком року на 19534 тис. грн.

- Кредиторська заборгованість господарства також в цілому зросла на кінець року по всіх показниках, становивши 10306 тис. грн., що на 7607 тис. грн. більше, ніж на початку року.

- Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла на 4 387 000 грн., а поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом на 65 000 грн. і з оплати праці на 36 000 грн. Збільшилися інші поточні зобов'язання на 3 119 000 грн.

- На кінець звітного року кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську заборгованість на 14191 тис. грн. З однієї сторони, це позитивно, що у досліджуваного підприємства менше кредиторської заборгованості, ніж дебіторської, але все одно у нього залишається велика дебіторська заборгованість, що негативно впливає на операційну діяльність підприємства.

- Це підприємство використовує обліковий апарат, який ведеться трьома людьми: головним бухгалтером, бухгалтером і касиром. Досліджуване господарство використовує централізовану організаційну форму бухгалтерського обліку, суть якої полягає в тому, що центральна бухгалтерія підприємства виконує всю роботу з опрацювання первинної документації.

Бухгалтерський облік проводиться за допомогою журнально-ордерної форми, яку заповнюють вручну.

- Наказ «Про облікову політику» та робочий План рахунків є основними документами, які регулюють всю поточну систему бухгалтерського обліку приватної компанії «Білаки». У господарстві немає графіку документообороту документів.

- Рахунки 6 і 5 класу використовуються для обліку поточних і довгострокових зобов'язань відповідно. Дані рахунків характеризуються як балансові та активно-пасивні. По дебету відображають зменшення чи погашення поточних чи довгострокових зобов'язань, а по кредиту збільшення чи нарахування цих зобов'язань.

- Для обліку використовується велика кількість первинних документів, найпоширенішими з яких є накладні на товари, накладні на внутрішні переміщення, акти, податкові накладні, документи розрахунків з оплати праці, документи для безготівкового розрахунку та інші.

- Аналітичний облік проводиться з розрізом на поточні та довгострокові зобов'язання, тоді як синтетичний облік здійснюється на рахунках 5 і 6 класу, кореспонденція їх здійснюється з іншими рахунками у реєстрах журналів-ордерів 3 Б с.-г і 5 А с.-г, а також у відомостях до цих журналів-ордерів.

- Щодо зауважень, компанія не складає план інвентаризації оборотних активів і не проводить аудит оборотних активів.

На нашу думку, наступне доцільно зробити для покращення обліково-аналітичного забезпечення, щоб підвищити ефективність діяльності підприємства, а також для організації обліку поточних і довгострокових зобов'язань у

1. У Наказі про облікову політику приватної фірми, яку ми досліджували, було б розумно включити окремий розділ, який регулював би організацію на підприємстві щодо управлінського обліку. Перш за все, необхідно доповнити вже існуючий наказ про облікову політику окремим розділом, що описував би мету, завдання і основні принципи роботи управлінського обліку як одного із видів бухгалтерського обліку.

2. Для правильного ведення обліку в цілому, а також для обліку поточних і довгострокових зобов'язань, важлива правильна організація даних бухгалтерського апарату. Таким чином, графік документообороту первинних документів має бути розроблений і затверджений в Це дозволяє документам швидко надходити до бухгалтерії, де вони будуть оброблені та узагальнені.

3. Належна організація первинного обліку на підприємстві є обов'язковою вимогою для контролю правильності проведення операцій з розрахунків за поточними і довгостроковими зобов'язаннями. Тому керівництво ПФ "Білаки" має прагнути до чіткого виконання вимог діючого законодавства, забезпечити належну повноту оформлення первинних документів, наявність усіх необхідних реквізитів, вчасність складання первинних документів з обліку поточних і довгострокових зобов'язань та їх здачу для опрацювання в бухгалтерію.

4. Ми пропонуємо застосовувати більш прогресивне та ефективне програмне забезпечення ведення бухгалтерського обліку на даному підприємстві, оскільки наразі облік ведеться в основному вручну в Це програмне забезпечення розроблено українськими науковцями та рекомендовано для ведення обліку у сільськогосподарських підприємствах.

5. Для поступового переходу організації бухгалтерського обліку на основі МСФЗ необхідно відмовитися від жорсткої регламентації обліку, оскільки український бізнес все більше інтегрується з міжнародними компаніями. Крім того, національні стандарти потрібно удосконалювати, щоб вони відповідали міжнародним стандартам, а також забезпечити належне професійне навчання практикуючих бухгалтерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія / Укладачі: Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М. та ін. К.: ЦП «Компринт», 2019.- 426 с.
2. Белозерцев В.С., Худякова О.С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві. Економіка та держава № 1/2019. С. 73-77.
3. Бержанір І.А. Напрями удосконалення обліку розрахунків з контрагентами. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. С. 25–27.
4. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Яшук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. Приазовський економічний вісник. Випуск 2(19) 2020. С. 240-244.
5. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 18. С. 36–39.
6. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підруч. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 480 с. - URL: <http://lib.istu.edu.ua/index.php?p=23&id=2331&par=422&page=1>.
7. Бурлан С.А., Валентова Ю.В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», № 1, 2021. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.1.76
8. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцурпатий, У.О. Марчук – К.: «Центр учбової літератури», 2014.–496с.-URL:https://img.yakaboo.ua/media/mediagallery/pdf/v/n/vnutr_guzal.pdf.
9. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. URL: <http://firearticles.com/economika>
10. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними

стандартами : навч. посіб. / І. В. Жолнер. – К. : Центр навч. літ. 2012. – 368 с.

- URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/holner_Inna/Finansovyi_oblik_za_mizhnarodnyimi_ta_natsionalnymi_standartamy.pdf?PHPSESSID=h57qgu77ncgl6f5iju7i7204q4.

11. Закон України «Про аудиторську діяльність». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.

12. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

13. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : від 16.07.99 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 01.07.2021.- URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

14. Івченко Л. В., Харчук В. Ю. Зобов'язання підприємств як об'єкт обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (24 листопада 2017 р., м. Київ) / Нац. акад. аграрн. наук України [та ін.]; відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. С. 52–56.

15. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Документ z0377-04, чинний. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>.

16. Інструкцією «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій».-URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

17. Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів : - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.

18. Інструкція про порядок проведення ревізії і перевірок органами державної контрольно-ревізійної служби в Україні від 26 листопада 1999 року № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.

19. Кесарчук Г. С., Мошак І. В. Поточні зобов'язання : економічна суть,

- класифікація та їх оцінка. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. № 1 (2). С. 401–405. URL: <http://nbuv.gov.ua/>.
20. Коблянська І.О., Коблянська Г.Ю., Гребенчук Ж.В. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics», №3 (2017) С. 78-87.
21. Кривцова Т. О. Удосконалення аудиту зобов'язань підприємств. Бізнесінформ. № 6 '2019. С. 201-209.
22. Крупка Я. Д. Фінансовий облік: [підручник] / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь[та ін.]. – 4-те вид., доповн. та переробл. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017.– 451с.-URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37631/1/%D0%9A%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf>.
23. Кубік В.Д., Волчек О.М. Оцінка зобов'язань підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Вісник соціально-економічних досліджень, № 3-4 (74-75), 2020. С. 45-56
24. Любар О.О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 5, 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.107.
25. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: [Пер. з англ. мови] / О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. – К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «Статус», 2018. – 1172 с. - URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu>.
26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» Документ 929_019.–URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text.
27. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Видання 2016=2017 рр. року. Частина 1 / Пер. з англ. мови О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, Т. Ц. Шарашидзе. К. :

- Міжнародна федерація бухгалтерів.1026 с. - URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>.
- 28.Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р. URL: <http://uazakon.com/big/text892/pg1.htm>.
- 29.Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств. Наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. №390 URL: <http://www.uazakon.com/big/text1166/pg1.htm>.
- 30.Морозова Є. П., Левчинський Д. Л. Основні засади аудиту кредиторської заборгованості згідно з міжнародними стандартами. Інтелект XXI. 2016. № 5. С. 17–19.
- 31.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
- 32.Облік у зарубіжних країнах [текст] : навч. посіб. / [О. М. Губачова, С. І. Мельник]. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. –400 с. - URL: https://cul.com.ua/preview/oblik_zarub_Gub.pdf.
- 33.Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку. Інтер наука. Серія «Економічні науки». 2017. № 1. С. 68–72.
- 34.Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: навчальний посібник для вузів. – К.: Алерта, 2010.- 584 с.
- 35.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>.
- 36.Податковий кодекс № 2755 - VI від 02.12.2010р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
- 37.Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському

- обліку, наказ МФУ №88 від 24.05.95р. - z0984-21//URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>.
- 38.Потриваєва Н. В., Громова Я. М. Удосконалення аудиту поточних зобов'язань у взаємозв'язку з оптимізацією облікового процесу. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2018. Вип. 2. С. 11–15.
- 39.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ МФУ від 27.06.2013 р. за № 628.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>.
- 40.П (С) БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» Наказ Мінфіну України від 28 травня 1999 р. № 137.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>.
- 41.П(с)БО 11 «Зобов'язання» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>.
- 42.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 “Виплати працівникам”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003 р. №60.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>.
- 43.Сирцева С.В., Щербак М.М. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 14. 2016. С. 1001-1005.
- 44.Слюсаренко В.Є. Аудит: сучасний стан та перспективи розвитку на Україні. Монографія. – Ужгород; «УжНУ», 2014. – 200 с. - URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/9339>.
- 45.Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон – Тернопіль: ТНЕУ, – 2016. – 304 с. 81.
- 46.Sharovalova Alla, Kuzmenko Olena, Polishchuk Oleh, Tetyana Larikova, Myronchuk Zoriana (2023), National accounting and reporting standards in the era of digitalization of the economy. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2023. Vol. 4 (52). P. 33-52. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4102> <https://doi.org/10.55643/fcapter.4.51.2023.4102> Web of Science.

- 47.Травінська С.І. Класифікація поточних зобов'язань в законодавстві та бухгалтерському обліку URL:
http://bukuniver.edu.ua/Applications/zbirnik/n6/31_Klas.pdf.
- 48.Чорненька О.Б. Напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. Наукові записки / Scientific papers. 2016 / 2 (53). С. 259-269.
- 49.Шарапа О.М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. 2016. Випуск 6. С.91-101.
- 50.Ямненко Г.О. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. International Electronic Scientific Journal. 2017. Т. 3. № 2. URL:
<https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/286/353>.